

• سلام رفیق 👀🔥 "

.. ایام به کامت 🌰🐿️ "

.. کانال لوتوس رو دیدی؟ ✨😍 "

*آخرین‌وبروزترین‌اخبارپیام‌نوری

*نمونه‌سوالات‌بروزشده‌وهایلایت

*فلش‌کارت،خلاصه‌وجزوه‌دروس

*فایل‌سرچی،طلایی‌واصلی‌کتب

*کتاب‌ونمونه‌سوالات‌آزمون‌استخدامی

*لینک‌گروه‌های‌درسی‌ترم‌جاری

*شماره‌ی‌اساتیدومراکزدانشگاهی

*تم‌ایتا،موسیقی،تیکه‌های‌کتاب

• ی سر بهش بزن پشیمون نمیشی 🐬😇 "

سریع عضو شو از دستش ندی 🚼🚼

بزن رو لینک : 🎓❤️

https://t.me/LOTUS_PNU

http://eitaa.com/LOTUS_PNU

خلاصه کتاب:

آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس

نویسنده کتاب:

دکتر هادی مراد پیری-دکتر مجتبی شربتی

به اهتمام:

بیژن افرا

ویراستار: هادی پورمحمد (دانشجوی کارشناسی روانشناسی)

فهرست

فصل اول –تبیین مفاهیم جنگ و دفاع ۳
فصل دوم-آشنایی با موقعیت جغرافیایی ایران ۶
فصل سوم-مناقشات مرزی ایران و عراق ۱۳
فصل چهارم-وضعیت ایران و عراق در آستانه جنگ ۱۶
فصل پنجم-علل ،اهداف و زمینه سازی تجاوز رژیم بعث عراق به ایران ۱۹
فصل ششم-تجاوز سراسری عراق و واکنش ایران ۲۱
فصل هفتم –اقدامات ایران در سال اول جنگ ۲۵
فصل هشتم-آزادسازی مناطق اشغالی جمهوری اسلامی ایران ۳۱
فصل نهم-تعقیب و تنبیه متجاوز ۳۵
فصل دهم-جنایات جنگی عراق برای توسعه عراق ۴۰
فصل یازدهم-قطعنامه های صادر شده سازمان ملل در جنگ ۴۴
فصل دوازدهم-مقطع پایانی جنگ ۴۸
فصل سیزدهم –نقش قدرت های استکباری و کشورها در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران ۵۲
فصل چهاردهم-پیروزی ایران در دفاع مقدس ۵۶
فصل پانزدهم-فرهنگ شهادت و ایثار ۶۱
فصل شانزدهم-جنگ نرم و رسالت دانشگاهیان ۶۳

فصل اول

تبیین مفاهیم جنگ و دفاع

- **تعریف لغوی جنگ**

جنگ : رزم، زدوخورد و یا هرگونه درگیری خصمانه با قصد ساقط کردن یا از میدان درکردن حریف .

- **تعریف لغوی دفاع :**

دفاع : عقب‌راندن و پس زدن .
تعریف لغوی جهاد
جهاد : کوشش و تلاش بسیار توأم با سختی

- **تعریف اصطلاحی جنگ:**

برخورد خشونت آمیز نیروهای مسلح دو یا چند ملت پس از به بن بست رسیدن راه حل های سیاسی به منظور تحمیل اراده یکی بر دیگری.

- **تعریف اصطلاحی دفاع**

دفاع یعنی: تدابیری که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری توسط یک یا چند کشور مؤتلفه اتخاذ می‌شود .

- **تعریف اصطلاحی جهاد**

جهاد یعنی: ایثار جان و مال در راه اعتلای پایگاه اسلام و پایداری در راه اقامه شعائر دینی .

- **انواع جنگ**

جنگ براساس معیارهای مختلف به چند گونه دسته‌بندی می‌شود :
۱-براساس هدف: جنگ‌های عادلانه و غیر عادلانه .
۲-براساس مقیاس جغرافیایی: جنگ‌های محلی، منطقه‌ای و جهانی .
۳-بر مبنای انضباط و تاکتیک: جنگ‌های منظم و نامنظم .
۴-براساس سطح جغرافیایی: جنگ‌های دریایی، هوایی و زمینی .
۵-براساس قلمرو: جنگ‌های داخلی و خارجی .
۶-بر مبنای نوع ابزار: جنگ‌های متعارف و نامتعارف .
۷-از نظر طول زمان: جنگ‌های محدود، متوسط و نامحدود .
۸-از نظر شدت: جنگ‌های کم‌شدت، متوسط و پرشدت .

- **تعریف دفاع مقدس:**

مجموعه مجاهدت ها حماسه ها پایمردی ها و فعالیت های متنوعی که ملت شریف و مسلمان ایران و نیرو های مسلح جمهوری اسلامی ایران در طول هشت سال(۲۸۹۵روز)در برابر تهاجم رژیم بعث عراق به خاک ایران اسلامی انجام دادند و از این امتحان الهی سربلند و پیروز بیرون آمدند.

- **فرق بین جنگ و دفاع مقدس**

جنگ به خاطر سلطه‌طلبی، جاه‌طلبی، چپاول منابع ملت‌های دیگر و... اقدامی ناپسند، غیرعقلی، غیردینی و نامقدس است. ولی دفاع مقدسی یعنی جنگ به منظور دفاع از خویش در مقابل متجاوزین به دین ، جان و مال و کشور و دفاع از مظلومان عالم .

- **انواع جهاد**

جهاد ابتدایی

جهاد دفاعی

جهاد ابتدایی

جهاد ابتدایی : در این نوع جهاد، مسلمانان به منظور از بین بردن کفر، شرک و نفاق، جنگ را شروع می کنند. جهاد ابتدایی با هدایت و حضور امام عادل یا نماینده وی شروع می‌شود .

جهاد دفاعی :

در این نوع جهاد، کفار، مشرکین و منافقین به سرزمین مسلمین، تهاجم می‌کنند که بر همه اعم از مرد و زن، کوچک و بزرگ، ضعیف و قوی، سالم و مریض واجب است با دشمن مقابله و او را از سرزمین خود بیرون کنند .

- **جهاد از دیدگاه پیامبر اکرم (ص)**:

جهاد اکبر: یعنی مبارزه با نفس و هواهای نفسانی و جنگ با دشمن درونی .

جهاد اصغر: یعنی جهاد و جنگ با دشمن خارجی و بیرونی .

- **ویژگی‌های جنگ** :

۱-برخورد قهرآمیز توأم با خشونت است .

۲-در شکل دسته‌جمعی و گروهی است .

۳-سازمان‌یافته و دارای تشکیلات است .

۴-دارای هدف و در پی تأمین منافع است .

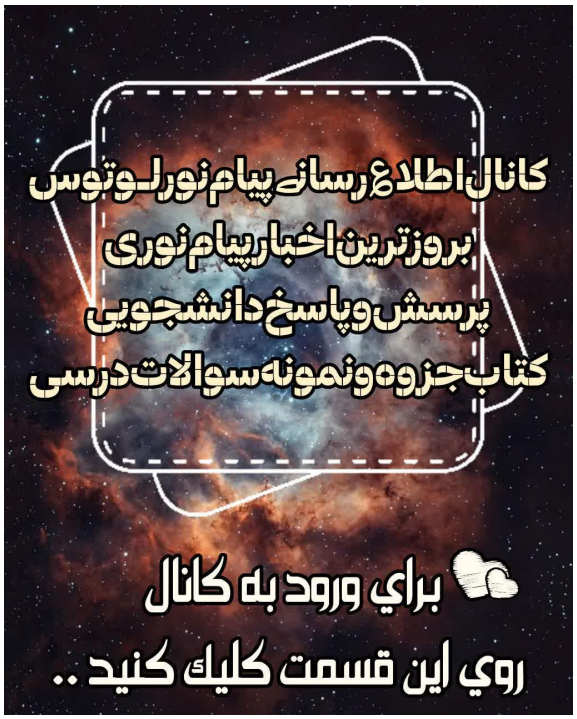
۵-دارای ضوابط قانونی و حقوقی است .

- **ویژگی های جنگ از دیدگاه اسلام** :

در راه خدا بودن (فی سبیل‌الله)

رعایت عدالت: یعنی برای رفع تجاوز باشد وازهر گونه عمل ستمگرانه به دور باشد .

حفظ ارزش‌های اسلامی: یعنی در میدان جنگ و کشتار به اصول و ارزش‌های انسانی احترام گذاشته شود .

- **اهداف جنگ** :

۱-تصرف سرزمین و کشورگشایی .

۲-تحمیل ارادهٔ سیاسی یا جلوگیری از تحمیل ارادهٔ یکی بر دیگری .

۳-قدرت‌طلبی و جاه‌طلبی رهبران سیاسی .

۴-دفاع از سرزمین، مملکت و ناموس .

۵- تحقق حقوق بین‌المللی .

۶-دستیابی به منابع و ذخایر یک کشور .

۷-احیای دین .

- **عوامل و علل شروع جنگ ها** :

ریشه‌ها

آن دسته از عواملی هستند که دارای عمق و پایداری بوده و به آسانی از بین نمی‌روند و شامل عوامل سیاسی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی می باشد .

زمینه ها

عواملی هستند که تابع شرایط و وضعیت موجود بوده و پایداری کمتری داشته و تأثیرگذار می‌باشند. این عوامل شامل موارد زیر است :

۱-محیط بین‌المللی (ابرقدرت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای منطقه)

۲-محیط داخلی کشورهای درگیر جنگ (در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و نظامی)

- **دفاع مقدس از منظر حضرت امام خمینی (ره)**

حضرت امام خمینی (ره) می‌فرمایند: «... آن که فرمان داده است به همه ما، خداست. فرماندهٔ همه خداست. اوست (که) دفاع را واجب کرده است، برای رفع فتنه مقاتله را واجب کرده است، امر کرده است، و اوست که فرمانده کل قواست»

فصل دوم

آشنایی با موقعیت جغرافیایی ایران

- **مفهوم جغرافیا** :

جغرافیا تعیین کننده رابطه میان محیط و انسان است و به عبارتی بیان تمام اجزاء و ضوابطی است که در محیط برای انسان نقش آفرین است .

همچنین بیان اجزاء و روابطی است که از منظر انسان در محیط اثر گذار است.

در امور جنگی ؛ وضعیت ها و پدیده های جغرافیایی در حرکات و فعالیت های نیرو های نظامی اثر گذارند و نیرو های رزمنده با توجه به عوارض زمینی و استفاده بهینه و به موقع از آنها می توانند خود را نسبت به دشمن در وضعیت مناسب تری قرار دهند و بر دشمن غلبه کنند.

- **موقعیت ایران:**

ایران بخش عمده‌ای از فلات کبیر ایران را تشکل می‌دهد با بیش از نود درصد از مساحت در غرب این فلات واقع شده است و دارای سه امتیاز موقعیتی است .

۱-متصل به موقعیت بری اوراسیاست .

۲-به سبب سواحل طولانی در خلیج فارس و دریای عمان از موقعیت بحری برخوردار است .

۳-به لحاظ در اختیار داشتن تنگه استراتژیک هرمز، دارای موقعیت گذرگاهی است.

نقشه ژئوپلتیکی ایران

- **موقعیت مهم دیگر:**

واقع شدن ایران در پنج حوزه مهم ژئوپلتیکی زیر بر نقش و اهمیت آن در منطقه می افزاید:

۱-حوزه ژئوپلتیکی خلیج فارس

۲- حوزه ژئوپلتیکی دریای عمان و اقیانوس هند

۳- حوزه ژئوپلتیکی فلات ایران(پاکستان-افغانستان-کشمیر –ایران)

۴- حوزه ژئوپلتیکی آسیای مرکزی –ایران-ترکمنستان-قزاقستان-ازبکستان و قرقیزستان

۵- حوزه ژئوپلتیکی دریای مازندران –ایران – آذربایجان- روسیه-قزاقستان و ترکمنستان
در واقع می توان گفت ایران به عنوان بازیگری با توان ژئوپلتیکی بالا در تمام حوزه های مجاورش حضور دارد و در پیدایش تشکل های منطقه ای و فعال شدن این حوزه ها نقش و سهم مهمی دارد.

- **همسایگان و مناطق مرزی ایران:**

ایران با ۱۵ کشور در اطراف خود مجاورت دارد و مرزهای پیرامون آن از نوع خاکی رودخانه ای دریاچه ای و باتلاقی است.

- **طول مرز های ایران با کشور های همسایه خود:**

مرز های شمالی:

۱-کشور ایران با در دریای مازنداران با همسایگان خود ۶۵۷ کیلومتر ساحل دارد (مرزهای آبی با کشور های آذربایجان ،روسیه ، ترکمنستان و قزاقستان)
۲-مرز با جمهوری آدربایجان ۷۶۷ کیلومتر (از پورآلان تا آستارا)
۳- مرز با ارمنستان ۴۰ کیلومتر
۴- مرز با ترکمنستان ۱۲۰۶ کیلومتر (از خلیج حسن قلی تا دهانه ذوالفقار)
***نکته**: در مرز آبی د ردریای مازندران هر کشور تا ۱۰ مایل مرز سیاسی و حق انحصاری اقتصادی دارد.

مرز های جنوبی:

۱-طول مرز در خلیج فارس ۱۲۵۹ کیلومتر (از دهانه فاو تا بندر عباس)
۲-طول مرز در دریای عمان ۷۸۴ کیلومتر (از بندر عباس تا دهانه خلیج گواتر)
***نکته:** مرز سیاسی در دریای عمان ۱۲ مایل و مرز اقتصادی با کشور عمان برای طرفین ۵۰ مایل است و بقیه دریا، بین المللی است.

مرز های شرقی:

۱- مرز با افغانستان ۹۴۵ کیلومتر(از دهانه ذوالفقار تا کوه ملک‌سیاه).
۲- مرز با پاکستان ۹۷۸ کیلومتر (از کوه ملک‌سیاه تا دهانه خلیج گواتر) .

مرز های غربی:

۱-مرز با ترکیه ۴۸۶ کیلومتر (از کوه دالامپرداغ تا محل تلاقی رودهای قره سفلی و ارس)
۲- مرز با عراق ۱۶۰۹ کیلومتر که ۸۴ آن در اروند رود و بر اساس خط تالوگ قرار دارد(از دهانه فاو تا کوه دالامپرداغ)

- **وسعت :** در حدود ۱/۸۷۳/۹۵۹ کیلومترمربع، ازگسترش قابل ملاحظه‌ای برخوردار است .

شکل جغرافیایی: چهار ضلعی نامنظمی است که بزرگ‌ترین قطر آن (از آرارات تا خلیج گواتر) در حدود ۲۲۵۰ کیلومتر و قطر کوچک آن (از سرخس تا دهانه اروندرود) در حدود ۱۴۰۰ کیلومتر است .

- **جمعیت:** طبق اعلام رییس مرکز آمار ایران در ۱۳۹۵/۱۲/۲۳ جمعیت ایران ۷۹۹۲۶۲۷۰ نفر بوده است.

- *** آشنایی اجمالی با جغرافیای استان‌های مناطق مرزی ایران با عراق**

الف) جغرافیای منطقه شمال غربی

آذربایجان در شمال غربی ایران ومجاور با جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق می باشد و وجود عوارض حساس در مجاورت این منطقه از نظر عملیات نظامی فوق‌العاده با ارزش است.

۱-مرز مشترک ایران با جمهوری‌های آذربایجان، ارمنستان و جمهوری خودمختار نخجوان، ترکیه محل تلاقی قره سوی سفلی و ارس است.

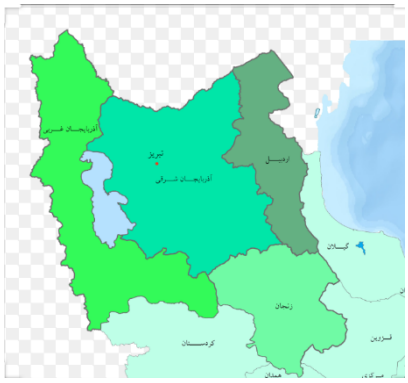
۲- مرز با کشور های ترکیه و عراق در آذربایجان غربی از خطالرأس ارتفاعات عبور می‌کند .

از لحاظ عملیاتی می‌توان آن را به سه بخش تقسیم کرد :

۱- از تمر چین تا دالامپرداغ (نقطه مرز مشترک ایران، عراق و ترکیه).

۲- از دالامپرداغ تا دره قطور .

۳- از دره قطور تا دیم قشلاق

- نقشه جغرافیای منطقه شمال غربی ایران

- **جغرافیای منطقه غربی ایران**

منطقه غربی ایران شامل استان‌های کردستان، کرمانشاه و قسمتی از استان ایلام است. این منطقه، از شمال و شرق به آذربایجان و از جنوب به ارتفاعات کبیرکوه متصل است. طول این منطقه در حدود ۶۰۰ و عرض آن حدود ۱۵۰ کیلومتر است .

منطقه مرزی غرب ایران به علت کوهستانی بودن به صورت مرز محدب و معقر است. هر یک از مناطق مرزی در اجرای عملیات نظامی نقش‌های متمایز دارد و از نظر دفاعی بهترین سدهای کوهستانی را داراست .

نقشه جغرافیای منطقه غرب ایران

- **جغرافیای منطقه جنوب غربی ایران**

استان خوزستان در جنوب غربی ایران در خارج از سد کوهستانی قرار گرفته است .

جلگه‌ای صاف و بی‌عارضه است که در وسط آن فقط یک رشته ارتفاع خیلی پست که بلندی آن از ۱۰۰ متر متجاوز نیست دیده می شود این ارتفاع نقطه برجسته و قابل توجه این جلگه محسوب می شود.

* منطقه خوزستان با عراق ۶۳۰ کیلومتر مرز مشترک دارد که از این مقدار ۴۲۰ کیلومتر مرز زمینی و ۲۱۰ کیلومتر مرز دریایی است .
* مرز خشکی منطقه خوزستان با عراق به چهار بخش متمایز تقسیم می‌شود :

۱- از خلیج فارس تا محل تلاقی نهر خین و اروندرود .

۲- از محل تلاقی نهرخین و اروندرود تا پاسگاه ژاندارمری حدود .

۳- از پاسگاه مرزی حدود تا پاسگاه مرزی طلائیه .

۴- هورالعظیم که در مواقع بارندگی و بالا آمدن آب دجله، سطح آب آن بالا می‌آید .سرتاسر هور پوشیده از نی و گیاهان مردابی است، فقط در تابستان‌ها آب هور تبخیر و بارندگی نیز کم می‌شود .

- نقشه جغرافیای منطقه جنوب غربی ایران

- **شناخت کلی منطقه خلیج فارس و جزایر آن**

❋ خلیج فارس در حاشیه غربی اقیانوس هند واقع شده و بین شبه جزیره عربستان و جنوب ایران قرار دارد. مساحت آن حدود ۲۳۹۰۰۰ کیلومتر مربع است. طول آن از دهانه اروندرود تا تنگه هرمز که به دریای عمان می‌پیوندد قریب ۱۳۷۵ کیلومتر و عرض آن بین ۱۸۰ تا ۲۵۰ کیلومتر متغیر است. عمیق‌ترین محل آن در قسمت جنوبی تنگه هرمز نزدیک رأس‌المسندم (۱۸۲ متر) است .

❋ بنادر مهم ساحل شمالی خلیج فارس عبارت‌اند از: بندر عباس، بندر لنگه، بندر بوشهر، بندر امام، بندر آبادان و بندر خرمشهر .

❋ جزایر ایران در خلیج فارس عبارت‌اند از: جزایر خارک و خارکو، لاوان (شیخ شعیب)، فارور بزرگ و کوچک، کیش، تنب بزرگ، تنب کوچک، بوموسی، هندورابی، سیری، قشم، هنگام، هرمز، لارک و فارسی .

- **اهمیت تنگه هرمز:**

تنگه هرمز دومین تنگه بین المللی شلوغ دنیاست. هر روز نفت کش ها حدود ۱۶,۵ تا ۱۷ ملیون بشکه نفت خام (برآورد-۶-۲ م) که معادل ۴۰ درصد کل نفت حمل شده و نزدیک به ۲۵ درصد کل عرضه جهانی نفت است ،را از این تنگه عبور می دهند . بیشتر این نفت به بازار های آسیا ،ایالات متحده ،اروپای غربی می رود و ۷۵ درصد نفت خام ژاپن از این مسیر وارد می شود . در نتیجه هر گونه اختلافی در عبور انرژی از این تنگه ،کشور های جهان را با رکود اقتصادی مواجه خواهد ساخت.

نقشه جزایر ایران

• آشنایی با موقعیت جغرافیایی عراق:

• موقعیت ، وسعت و جمعیت

❋ عراق بین ۲۹ تا ۳۶٫۵ درجه عرض شمالی و ۳۸ تا ۴۸ درجه طول شرقی قرار دارد .

❋ عراق از جنوب با کشورهای کویت و عربستان، از غرب با اردن و سوریه، از شمال با ترکیه و از شرق با جمهوری اسلامی ایران همسایه است .

❋ موقعیت استراتژیکی عراق که در تقاطع سه قاره قرار گرفته و ویژگی‌های خاص جغرافیایی آن، نقش عمده‌ای در تاریخ این کشور ایفا کرده است .

❋ وسعت عراق ۴۳۴۹۲۴ کیلومتر مربع است و در میان همسایگان خود از نظر وسعت بعد از کشورهای عربستان، ایران و ترکیه در جایگاه چهارم قرار می‌گیرد .

❋ در سرشماری در سال ۲۰۱۰ م جمعیت این کشور به حدود ۲۸ میلیون نفر رسیده است.

• نقشه موقعیت جغرافیایی عراق

• قومیت، دین و مذهب :

به لحاظ قومی و نژادی ۷۷ـ۸۰ درصد جمعیت عراق، عرب از نژاد سامی هستند (بزرگ‌ترین گروه قومی) که بیشتر آنها شیعه‌اند. ۱۹ درصد کرد هستند (دومین گروه بزرگ قومی) و بقیه (ترکمن‌ها و مسیحیان) هستند که حدود ۱ تا ۲ درصد جمعیت را شامل می‌شوند. آسوریان و ارامنه هم ۱ درصد و ایرانیان با حدود ۱ درصد در شهرهای مذهبی عراق ساکن‌اند .

• آب و هوای عراق :

آب‌وهوای عراق در درجه اول متأثر از موقعیت جغرافیایی (موقعیت ریاضی آن) است و در درجه دوم نیز عوامل و پدیده‌های طبیعی، محیطی، پیرامونی و داخلی بر چگونگی اقلیم این کشور و روند وضعیت دما و رطوبت در فصول مختلف تأثیرگذار هستند .

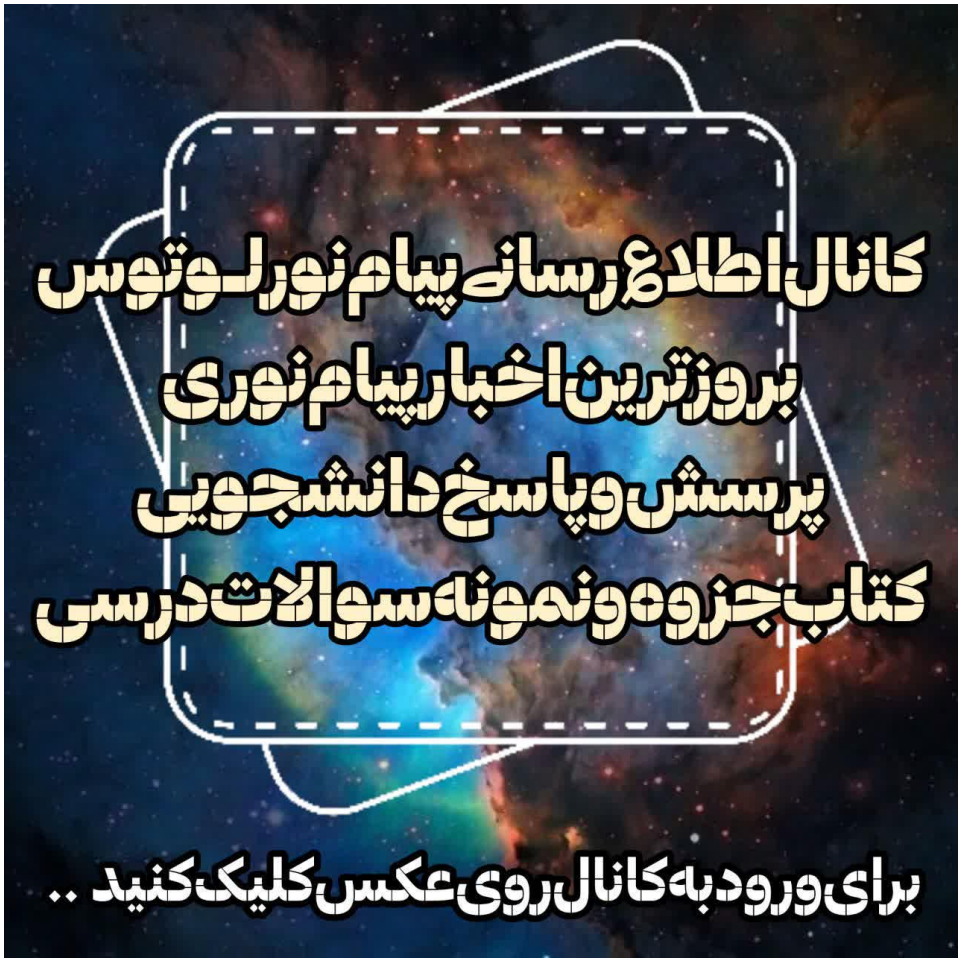
- **رودخـــــــانه های مهم عراق** :

دو رود بزرگ عراق یعنی دجله و فرات در شمال بصره، شط‌العرب را تشکیل می‌دهند .شط‌العرب تا ۸۰ کیلومتری در خاک عراق جریان می‌یابد و پس از آن با الحاق رودخانه کارون از نهر خین تا سواحل خلیج فارس (دهانه اروندرود) به نام اروندرود به طول ۸۴ کیلومتر مرز بین‌المللی ایران و عراق را تشکیل می‌دهد. رودهای مهم دیگرعراق عبارت‌اند از: دجله، فرات، دیاله، الوند و... .

- **سواحل و بنادر عراق** :

۱- سواحل: سواحل عراق در خلیج فارس از دهانه فاو (رأس‌البیشه) شروع می‌شود و تا بندر ام‌القصر به طول ۴۸کیلومتر ادامه دارد .

۲- بنادر: بنادرعمده عراق عبارتند از: بصره، ام‌القصر، فاو و سکوهای نفتی الامیه و البکر .

فصل سوم
مناقشات مرزی ایران و عراق .

- **اختلافات مرزی و دعاوی ارضی تاریخی دو دولت ایران وعراق در دوسطح به قرار زیر بررسی می شود :**

- **۱- از دولت عثمانی تا تشکیل دولت عراق (۱۹۲۰ میلادی)**

در اوایل قرن دهم هجری شاه اسماعیل صفوی موفق شد دولت مرکزی قدرتمندی را به نام صفویه در ایران تأسیس کند که موجب نارضایتی و ناراحتی همسایه غربی ایران یعنی امپراتوری عثمانی گردید .

در نتیجه جنگ‌های خونین ایران و عثمانی که در حقیقت، جنگ تضاد منافع دو ابر قدرت منطقه‌ای بود آغاز شد که در مدت پنج قرن تا انحلال امپراتوری عثمانی حدود ۲۴ جنگ بین این دو دولت واقع شد .

این جنگ‌ها در دوره های صفویه، زندیه، افشاریه و قاجاریه ادامه داشت و مرز های دو کشور همواره تغییر می کرد.

شایان توجه است که نقش کشور های اروپایی را نباید در تشدید جنگ های بین ایران و عثمانی نادیده گرفت جنگ های طولانی بین ایران و عثمانی به اروپایی ها فرصتی داد تا وضعیت مطلوبی در داخل پیدا کنند و به فکر جهان گشایی و توسعه تجارت و بازرگانی در قاره های دیگر باشند.

- **مهم‌ترین علل جنگ‌ها ی ایران و عثمانی :**

•اختلاف مرزی دو دولت و توسعه‌طلبی حکام عثمانی و چشم‌داشت آن‌ها به قسمت‌هایی از خاک ایران و متقابلاً علاقه ایرانیان به عراق به خاطر بقاع ائمه اطهار .

•دامن زدن انگلیس به اختلافات مذهبی بین دو کشور .

•بدرفتاری حکام و مأموران دولت عثمانی با زوار ایرانی .

• و آتش‌افروزی کشورهای اروپایی بین ایران و عثمانی به منظور تضعیف این دو ابر قدرت شرقی و تامین امنیت و منافع خود.

•اوضاع نابسامان داخلی ایران در زمان‌های مختلف ناشی از بی‌ثباتی حکومت‌های استبداد و بی‌لیاقتی زمامداران .

•پناهنده شدن امیران و شاهزادگان ناراضی و یاغی ایران و عثمانی به کشورها و دربارهای یکدیگر .

•وضعیت ایلات و عشایر مرزنشین و ییلاق و قشلاق کردن آن‌ها در ولایات مرزی دو کشور .

- **۲-از تشکیل کشور عراق تا پیروزی انقلاب اسلامی**

۱- پس از جنگ جهانی اول(**۱۹۱۴-۱۹۱۸ م**) امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای جدیدی به جغرافیای جهانی وارد شدند؛ از جمله آنها تشکیل عراق(۱۹۲۰ م) در بین‌النهرین بود .

۲- از زمان تشکیل عراق از سوی جامعه ملل برای مدت دوازده سال تحت قیومیت انگلستان در آمد تا پس از کسب توانایی های لازم و تجارب اداری و سیاسی و... به استقلال کامل دست یابد.

۳- عراق اصرار می‌ورزید که معاهده ارزروم ۱۸۴۷ و پروتکل ۱۹۱۳ و صورت مجلس مذاکرات ۱۹۱۴ در تعیین سرحدات دو کشور رسمیت دارد و اروندرود به طور کامل در مالکیت و حاکمیت عراق است ولی ایران قراردادی را که صد سال پیش بر او تحمیل گردیده بود قبول نکرد .

۴- از سال ۱۹۳۵م به بعد و پس از مذاکرات مفصل در تهران و بغداد، دو دولت ایران و عراق طرح عهدنامه‌ای را براساس عهدنامه ارزروم ۱۸۴۷ و پروتکل ۱۹۱۳ اسلامبول و صورت مجلس‌های تحدید حدود ۱۹۱۴ تهیه کردند، که ایران و عراق در اداره امور اروندرود و مسیر کشتیرانی حقوق مساوی یافتند .

این طرح در تیرماه ۱۳۱۶ ه . ش. به امضای وزرای خارجه ایران و عراق رسید و مورد قبول قرار گرفت و اسناد و مدارکی که از طرف وزارت امور خارجه انگلستان بعدها منتشر شد، حاکی از آن است که دربارهٔ مسئله اختلافات مرزی ایران و عراق عامل تصمیم‌گیرنده و تعیین‌کننده دولت انگلستان بوده است. طبق این مدارک، تنها راه حصول اطمینان از حفظ آرامش و ثبات در مرز ایران و عراق در رودخانه اروندرود تعیین خط تالوگ به عنوان خط مرز مشترک بوده است .

ولی عراق حاضر نبود حقوق ایرا ن را رعایت کنند و بلافاصله پس از امضای قرار داد سعی کردند با طفره و تعلل از زیر بار تعهدات مربوطه شانه خالی کنند و اداره ی کشتی رانی و عواید حاصل از اروند رود را دست خود نگه دارند.

در سال ۱۹۶۹ م (۱۳۴۸ ش)روابط دو کشور به شدت تیره و بحرانی شد و دولت ایران رسما عهدنامه ۱۹۳۷ م را بدون ارزش و منتفی اعلام کرد . ولی آمادگی خود را برای آغاز مذاکره برای حل اختلافات و عقد قرارداد جدید اعلام کرد .

دولت عراق نیز به اقدامات خصمانه از قبیل راندن اجباری هزاران نفر افراد ایرانی الاصل مقیم عراق و اعمال محدودیت برای زائران ایرانی اماکن مقدس و درگیری های پراکندگی مرزی مبادرت ورزید.

- **قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر :**

گسترش دامنه بحران تا ۱۹۷۵ م ادامه یافت تا اینکه در اجلاس سران دولت های صادر کننده نفت(اوپک) که در مارس ۱۹۷۵ (اسفند ۱۳۵۲) در الجزایر تشکیل شد با میانجیگیری ریس جمهور الجزایر قراردادی منعقد و به امضا رسید که به قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر معروف شد.

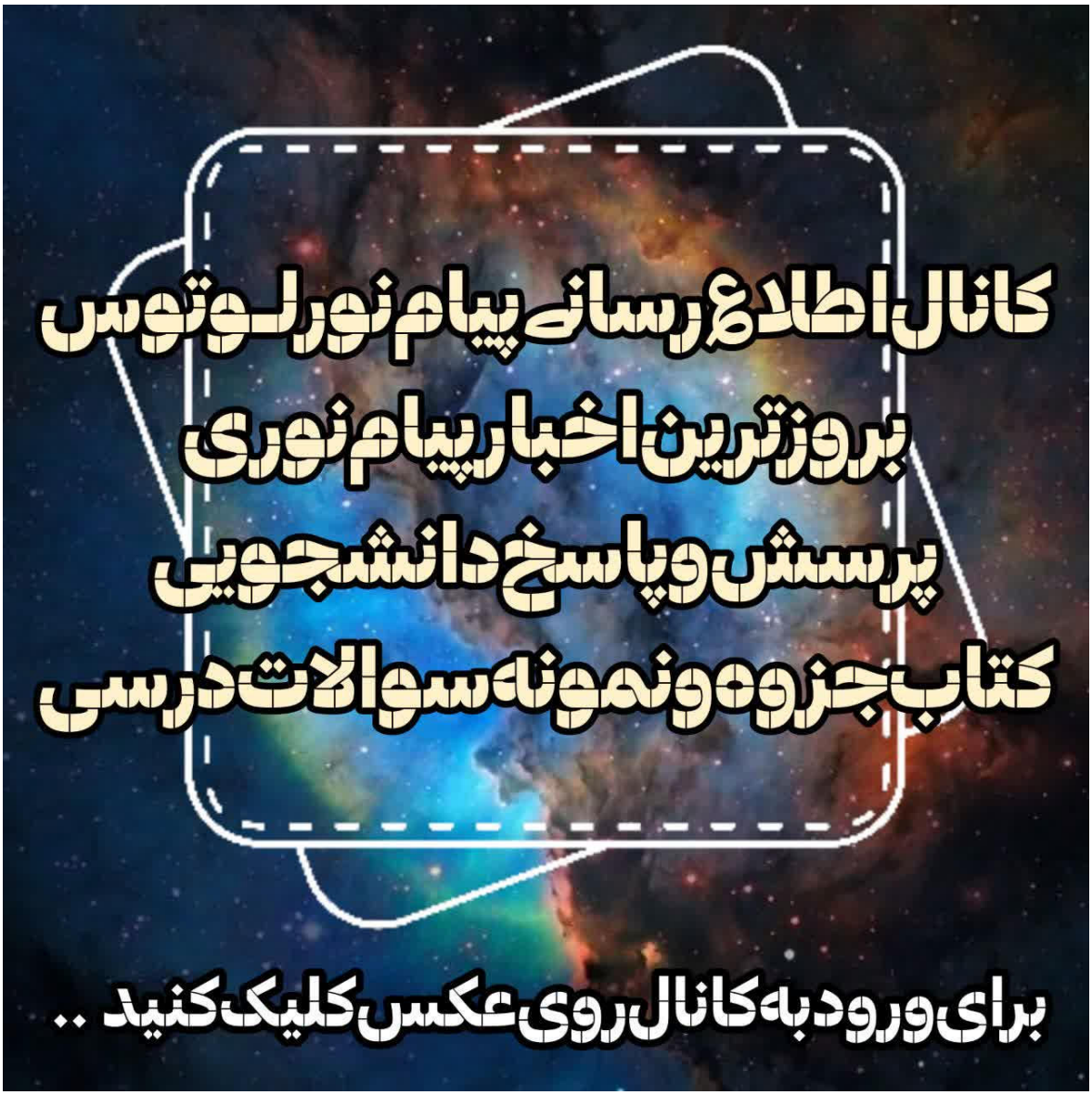
- **مفاد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر:**

۱- مرزهای زمینی خود را براساس پروتکل قسطنطنیه مورخ ۱۹۱۳م و صورت‌جلسه‌های هیئت تعیین مرز مورخ ۱۹۱۴ م تعیین کنند .

۲- مرزهای آبی خود را براساس خط تالوگ تعیین کنند .

۳- با این کار دو کشور امنیت و اعتماد متقابل را در امتداد مرزهای مشترک خویش برقرار خواهند ساخت. طرفین بدین سان متعهد می‌شوند که در مرزهای خود یک کنترل دقیق و مؤثر به منظور قطع هرگونه نفوذ که جنبه خرابکارانه از هر سو داشته باشد اعمال کنند .

۴- دو طرف توافق کردند که مقررات فوق، عواملی تجزیه‌ناپذیر از یک راه حل کلی بوده و در نتیجه بدیهی است که نقض هر یک از مفاد فوق مغایر روح توافق الجزایر است .

فصل چهارم

وضعیت ایران و عراق در آستانه جنگ

- **الف)وضعیت و شرایط نظام جمهوری اسلامی ایران**

۱-وضعیت سیاسی - امنیتی

۱- اختلاف‌های سیاسی در بین احزاب و گروه‌های سیاسی .
۲- ناآرامی در بعضی از شهرها و مناطق کشور .
۳- ترور شخصیت‌های مهم انقلاب به دست ضدانقلاب .
۴- فعالیت گسترده ضدانقلاب و مخالفین نظام برای انحلال ارتش .
۵- فاصله گرفتن کشور از قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای به دلیل ماهیت استکبارستیزی .
۶- جلوگیری از ایجاد یک حکومت مقتدر مردمی در کشور مبتنی بر تفکر اسلامی از ناحیه استکبار جهانی و ایادی داخلی آن‌ها .
۷-- ترویج تفکرات انحرافی بین مردم توسط احزاب و گروهک‌های ضدانقلاب .
۸- ایجاد اختلاف‌های مذهبی، قومی و فکری در کشور.

۲-وضعیت اقتصادی

۱- کاهش تولید و فروش نفت ایران و توطعه دشمنان خارجی در ایجاد مشکل فروش نفت برای ایران.
۲- بلوکه‌شدن ذخایر ارزی ایران در بانک‌های آمریکا .
۳- تحریم اقتصادی ایران توسط شرکت‌های غربی .
۴- انتقال دارایی‌های کشور به خارج توسط خانواده سلطنتی پهلوی و وابستگان آنها .
۵- غیرفعال بودن صنعت کشور به دلیل اعتصاب‌های اوایل انقلاب
۶-کارشکنی گروهک های ضد انقلاب در صنایع و کارخانه ها
۷-فرار بسیاری از مدیران صنعت کشور که از وابستگان رژیم شاه بودند.
۸- نداشتن راه حل های اقتصادی مناسب با راهبرد عدم وابستگی به شرق و غرب.

۳-وضعیت نظامی

۱- تغییر در ساختار و مؤلفه‌های قدرت نظامی ارتش بر اثر انقلاب .
۲- کاهش استعداد نیروی انسانی ارتش بر اثر جداشدن بعضی از سران .
۳- تقلیل دوره خدمت سربازی و بازنشسته شدن رده‌های بالا .
۴- نبود آمادگی در ارتش برای ورود به جنگ به دلیل طی نکردن دوره‌های آموزشی .
۵- تشکیل سپاه بر مبنای حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی .
۶- ماموریت سپاه برای مقابله با بحرانهای داخلی در کشور .
۷- نبود آمادگی در سپاه برای شرکت در یک جنگ گسترده به دلیل جدید التأسیس بودن .
۸- نداشتن ساختار و سازماندهی نظامی و تجهیزات و جنگ افزار در تشکیلات سپاه.
۹-شعار انحلال ارتش از سوی گروه های ضد انقلاب و تاثیر روانی بر روحیه کارکنان ارتش.

- **ب)وضعیت رژیم بعثی عراق :**

۱-وضعیت سیاسی - امنیتی

۱- قدرت گرفتن حزب بعث و برخورداری رئیس‌جمهور از اختیارات مطلق .
۲- نزدیک شدن به قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی و ایجاد پیمان دوستی با آن‌ها .
۳- سرکوبی مخالفان و ناراضیان داخلی و تصفیه درونی حزب بعث .
۴- دارای ثبات سیاسی و قدرت متمرکز .

۲-وضعیت اقتصادی

۱- افزایش عواید نفتی و صرف آن جهت تقویت و توسعه ارتش .
۲- برخورداری از منابع آب فراوان و محصولات کشاورزی .
۳- کمک‌های اقتصادی و مالی کشورهای عرب به عراق .

۳-وضعیت نظامی

۱- تأمین عمده نیازمندی‌های تسلیحاتی، آموزشی و تدارکاتی از شوروی .
۲- تأمین نیازمندی‌های جنگ‌افزار و تجهیزات نظامی از دولت‌های اروپایی مانند فرانسه و ایتالیا .
۳- تقویت و توسعه ارتش در بعد نیروی انسانی، آموزش، تسلیحات و تجهیزات نظامی .

مقایسه وضع ایران و عراق در آستانه جنگ

* ایران در شرایط قبل از آغاز جنگ، از نظر نظامی در وضعیت نابسامان، از نظر سیاسی و امنیتی، متشتت و دچار چنددستگی و اختلافات داخلی، از نظر اقتصادی در حال آشفتگی و تحریم و از نظر بین‌المللی نیز در شرایط نسبتاً منزوی به سر می‌برد .

* رژیم عراق در آستانه جنگ تحمیلی، دارای ثبات سیاسی، ساختار یکپارچه حکومت استبدادی، با حاکمیت امنیتی در کشور بود و از بابت تهدید خارجی نگرانی نداشت .

فصل پنجم

علل، اهداف و زمینه سازی تجاوز رژیم بعث عراق به ایران

پس از وقوع انقلاب اسلامی در ایران و بر هم خوردن موازنه قوا در خاورمیانه به خصوص منطقه خلیج فارس، نظام سلطه که موقعیت خود را در خطر می دید به منظور تضعیف و براندازی انقلاب اسلامی دست به اقدامات مختلفی از جمله تدارک کودتای نافرجام، تحریک عناصر ضد انقلاب داخلی بر علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و... زد. پس از اینکه راه های بر اندازی به بن بست رسید، تصمیم به راه انداختن جنگ علیه کشور ایران گرفت و در این راستا مناسب ترین فرد و رژیمی که می توانست سیاست های استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا را جامه عمل بپوشاند، صدام و رژیم بعث در همسایگی ایران بود.

بنابراین با توافق سران شرق و غرب، صدام در شهریور تجاوز از زمین و هوا و دریا را به کشور ایران آغاز کرد.

- **الف) علل تجاوز رژیم بعث عراق:**

۱-نشان دادن چراغ سبز آمریکا به عراق در مورد تهاجم به ایران

۲-جلوگیری از نفوذ و صدور انقلاب اسلامی در عراق

۳-دشمنی رژیم بعث عراق با اسلام و جمهوری اسلامی ایران

۴-عقده حقارت تاریخی صدام در خصوص امضای قرارداد الجزایر

۵-همراهی کشور های منطقه با صدام در تجاوز به ایران

۶-تضاد عقیدتی

- **ب) اهداف کلی رژیم بعث عراق:**

۱-مالکیت مطلق بر اروند رود

۲-جداسازی استان خوزستان از ایران و خروج از تنگنای ژئوپلتیک

۳-ادعای بازگرداندن جزایر سه گانه ایرانی

۴-کسب رهبری جهان عرب

۵-تجزیه و یا سرنگونی نظام نوپای جمهوری اسلامی ایران

- **ج) زمینه سازی تجاوز رژیم بعث عراق:**

۱-اخراج و مصادره اموال ۵۰ هزار نفر از اتباع شیعه مذهب ایرانی الاصل عراق

۲-پناه دادن ضد انقلابیون فراری و وابستگان رژیم گذشته

۳-تاسیس ایستگاه های رادیویی فارسی، ترکی، ارمنی، کردی، بلوچی و عربی برای تحریک اقوام ایرانی و ایجاد تفرقه در ایران

۴-ایجاد دفتر به اصطلاح آزادی بخش خوزستان برای تحریک ایرانیان عرب زبان و حمایت از احزاب

۵-چاپ نقشه های جعلی استان خوزستان و تغییر اسامی شهر های منطقه

۶-انتقال هواپیماها به فرودگاه های عربستان و اردن

۷-برقراری روابط سیاسی، اقتصادی و تجاری با کشور های غربی به ویژه امریکا

۸-ترساندن کشور های عربی از صدور انقلاب اسلامی

۹-اظهارات و اعمال تهدید آمیز

۱۰-تخریب لوله های نفت ایران از سوی عوامل خرابکار

۱۱- تسلیح و تجهیز احزاب سیاسی مناطق کرد نشین غرب کشور و تبدیل آنها به احزاب شورشی علیه جمهوری اسلامی ایران

۱۲-اعزام عده ای از خرابکاران آموزش دیده عراقی در قالب و لباس ایرانیان اخراجیبه منظور خرابکاری در مراکز حیاتی

۱۳-تجاوز و تهاجم به مناطق مرزی، پاسگاه ها، روستاها و شهرها با آتش توپخانه، یگان های زرهی و بمباران های هوایی

۱۴-رزمایش یگان های ارتش عراق در مناطق و سرزمین های مشابه با ایران

۱۵-استقرار یگان های نظامی و ایجاد مواضع در سرتاسر مرز عراق با جمهوری اسلامی ایران یک ماه قبل از شروع حمله سراسری

۱۶-فراخوانی نیروهای ذخیره ارتش عراق به جز افراد ایرانی الاصل

۱۷-احداث پاسگاه های جدید مرزی و تقویت پاسگاه های قدیمی مرز

۱۸-بازسازی، تقویت، سازماندهی و آموزش ارتش قبل از تهاجم.

فصل ششم

تجاوز سراسری عراق و واکنش ایران

با فراهم شدن زمینه های سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی و فرهنگی، حمله به جمهوری اسلامی ایران در دستور کار سران رژیم بعث عراق و استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا قرار گرفت.

الف) تجاوز هوایی:

در ساعت ۱۳/۳۰ روز ۱۳۵۹/۰۶/۳۱ نیروی هوایی ارتش بعث عراق با ۱۹۲ فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن برای انهدام پایگاه های هوایی، فرودگاه ها و مراکز حساس و حیاتی ایران حمله هوایی گسترده را آغاز کرد.

عکس العمل نیروی هوایی ارتش ایران:

درپاسخ به اولین تجاوز نیروی هوایی ارتش بعث عراق، بلافاصله در روز ۳۱ شهریور، اولین واکنش نیروهای هوایی جمهوری اسلامی ایران (حدود ۴ ساعت بعد) با حمله ۴ فروند جنگنده اف -۴ از پایگاه هوایی بوشهر به پایگاه های هوایی شعیبه در اطراف بصره و الرّشید در بغداد آغاز شد.

و فردای آن روز در ۱۳۵۹/۰۷/۰۱ نیز با ۱۴۰ فروند هواپیمای بمب افکن اقدام به بمباران پایگاه های هوایی الحریه، بصره، ناصریه، الدجیل و الکوت کردند.

ب) تجاوز زمینی:

رژیم بعثی عراق در سه منطقه کشور جمهوری اسلامی ایران با ماموریت و اهداف مشخص و از قبل تعیین شده به شرح زیر وارد عمل شد:

- **منطقه شمال غرب:**

سپاه یکم در مجاور مرزهای آذربایجان غربی و کردستان به منظور تأمین هدف‌های ذیل مأموریت داشتند :

۱-کنترل معابر و محورهای وصولی مناطق مرزی

۲- درگیر نگه داشتن نیروهای مسلح ایران در حمایت از گروهک های ضد انقلاب برای تجزیه کردستان و جلوگیری از پشتیبانی جبهه جنوب

۳- برقراری و حفظ امنیت نقاط حساس و حیاتی کردستان عراق در مقابل تهدیدات حزب دموکرات کردستان عراق و سایر گروه‌های مسلح منطقه

- **منطقه میانی**

سپاه دوم از باویسی (شمال شرقی قصرشیرین) تا چنگوله (شرق مهران) حدود ۴۰۰ کیلومتر، مأموریت داشت با استفاده از محورهای موجود، اهداف پیش‌بینی‌شده زیر را تصرف کند:

۱- تصرف شهرهای مرزی (قصرشیرین، نفت شهر، سومار و مهران) و سپس شهرهای سر پل ذهاب و گیلان غرب، به منظور فشار به دولت جمهوری اسلامی ایران با آواره کردن مردم و بهره برداری تبلیغاتی

۲- تصرف عوارض حساس ارتفاعات زاگرس (پاطاق، سگان و قلاجه) به منظور اطمینان از یک پدافند مطمئن و ایجاد فضای امن برای شهر های خود در این منطقه.

- **منطقه جنوب غربی**

سپاه سوم مأموریت داشت از چنگوله تا فاو حدود ۳۸۵ کیلومتر، با استفاده از محورهای موجود، به اهداف زیر در استان خوزستان دسترسی پیدا کند:

۱- کنترل کامل اروندرود با تصرف خرمشهر و جزیره آبادان .

۲- دسترسی به سواحل شمال غربی خلیج فارس با تصرف بنادر امام و ماهشهر .

۳- تصرف منابع مهم نفت و گاز با هدف تضعیف و نابودی اقتصاد ایران .

۴- تصرف استان خوزستان و اشغال مناطق عرب‌نشین این است.

مناطق مورد هجوم رژیم بعث و عکس العمل رزمندگان اسلام:

الف-استان های آذربایجان غربی و کردستان:

نیروهای سپاه یکم ارتش بعث عراق در وصول به اهداف خود با مشکلی مواجه نشدند و موفق شدند با حمایت از گروه‌های شورشی و ضد انقلاب ایران از رهایی نیروهای مسلح ایران درگیر نبرد، جلوگیری کنند .

ب-استان های کرمانشاه و ایلام :

* در استان کرمانشاه شهرهای مرزی سومار و نفت‌شهر در روز دوم و قصر شیرین در روز چهارم مهرماه به دست دشمن اشغال شد .

* در استان ایلام دشمن موفق شد در روز دوم مهرماه شهر مهران را اشغال کنند .

* شهر موسیان در روز ۱۲ مهرماه توسط دشمن اشغال شد .

ج-استان خوزستان:

* دشمن در روز چهارم مهرماه شهر بستان را تصرف کرد.

* در روز چهارم مهرماه دشمن پادگان حمید را اشغال کرد و در روز پنجم مهر به دب حردان (حدود ۲۰کیلومتری غرب اهواز) رسید.

* دشمن در روز پنجم تا شمال غربی سوسنگرد پیشروی کرد و نیروی دیگری از دشمن موفق شد وارد شهر سوسنگرد شود که با عکس‌العمل رزمندگان اسلام، شهر را تخلیه و به حومه شهر رانده شد.

* ارتش بعثی عراق در روزهای پنجم و ششم مهرماه به حوالی پل سرخه نادری و شوش در غرب رودخانه کرخه رسید و متوقف شد.

* در خرمشهر بعد از ۳۴ روز نبرد و مقاومت‌های مردمی، نیروهای عراقی توانستند خرمشهر را اشغال کنند و سپس آبادان را به تصرف درآورند.

* نیروهای عراقی بعد از این که در سایر جبهه‌ها متوقف شدند برای تهدید اهواز مجدداً سوسنگرد را در ۲۴ آبان محاصره کردند و وارد شهر شدند ولی در ۲۶ آبان با عکس‌العمل رزمندگان اسلام مواجه شدند و به مناطق غرب سوسنگرد عقب‌نشینی کردند.

به یقین اشغال استان خوزستان هدف راهبردی سران کسور عراق و آمریکا بود، در حالی که کمتر از یک پنجم از سرزمین استان خوزستان و از ۲۶ شهر این استان فقط دو شهر خرمشهر و بستان اشغال شد.

نقش رهبری امام خمینی(ره) در مقابل متجاوز:

انقلاب اسلامی ایران قدرت خود را از پیدایش تا پیروزی (۱۳۴۲-۱۳۵۷) و از استقرار نظام جدید تا پشت سر گذاشتن تجاوز عراق و دوران دفاع مقدس (۱۳۵۹-۱۳۶۷) مرهون مبانی اندیشه ای، دیدگاه ها، تدابیر داهیانه، تصمیمات و رهبری خردمندانه حضرت امام خمینی (ره) است.

تدابیر و رهنمود های امام خمینی(ره):

مرحله اول: قبل از شروع جنگ

۱-حفظ و تقویت ارتش

۲-توسعه تشکیلات نظامی: الف)تشکیل سپاه پاسداران ب)تشکیل بسیج

۳-جلب نظر مردم به دشمنی آمریکا

مرحله دوم: بعد از تهاجم رژیم بعث عراق

۱-بسیج همگانی و سازماندهی نیروهای مسلح و مردم

۲-ایجاد هماهنگی و انسجام در نیروهای مسلح

۳-هماهنگی و به کارگیری امکانات پشت جبهه

۴-مقابله با عوامل بازدارنده داخلی و تبلیغات دشمن

۵-رعایت اصول تصمیم گیری (بدست آوردن اطلاعات و اخبار کافی و لازم از طریق نمایندگان خود و تصمیم بر اساس اطلاعات دقیق و مشورت با مسئولان لشگری و کشوری)

۶-تفویض اختیارات

برای این کار تدابیری را برای ایجاد ساختار ها و تشکیلات زیر ارائه نمودند:

الف) شورای عالی دفاع و قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و جانشینی فرماندهی کل قوا در برنامه ریزی های نظامی

ب) شورای عالی پشتیبانی جنگ برای جذب نیرو و تهیه امکانات

ج) تشکیل ستاد مناطق بمباران شده

د) تشکیل شورای عالی بازسازی مناطق جنگی

۷-تشویق به نبرد

امام خمینی در این خصوص فرمودند: «ما برای میهن عزیزمان تا شهادت یکایک سلحشوران ایران مبارزه می کنیم و پیروزی ما حتمی است. امروز روزی است که تمام مردم باید از شهرهای خود دفاع کنند و به شهر های جنگ زده کمک نمایند».

۸-تقویت روحیه رزمندگان

۹-توجه دادن رزمندگان به معنویت

فصل هفتم

اقدامات ایران در سال اول جنگ

تحلیل گران جنگ برهه زمانی متوقف کردن ۲۶/آبان/۱۳۵۹(روز ناکام کردن عراق در تصرف سوسنگرد)می دانند.

و می گویند بعد از این تاریخ ارتش رژیم بعثی تا سالهای آخر جنگ به لاک دفاعی رفت.

در این فصل به چگونگی متوقف کردن و تثبیت دشمن توسط رزمندگان اسلام و سپس به اوضاع سیاسی –امنیتی و نظامی ایران تا پایان سال اول جنگ خواهیم پرداخت.

- **جنگ تحمیلی را می توان به شش مرحله تقسیم کرد:**

۱-پیش از جنگ(همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی و مسایل داخلی)

۲-پیشروی(با تجاوز سراسری شروع شد)

۳-توقف(با مقاومت دلیرانه رزمندگان)

۴-تثبیت(نقش اساسی داشت اگر تحقق پیدا نمی کرد سرنوشت به گونه ای دیگر رقم می خورد

سه هدف عمده ای که عراق دنبال می کرد:

۱-هدف حداقلی:لغو قرار داد ۱۹۷۵

۲-هدف میانی:تفکیک و تجزیه کامل خوزستان از ایران

۳-هدف حداکثری:سرنگونی نظام جمهوری اسلامی ایران

برای رسیدن به اهداف فوق روی سه عامل اساسی هم توجه داشت:

۱-توانایی کامل نیرو های خود

۲-نبو توان دفاعی در نیرو های مسلح ایران

۳-استقبال مردم عرب زبان خوزستان از ارتش بعث عراق

با مقاومت رزمندگان اسلام(ارتش، سپاه، بسیج مردمی، مردم بومی و ...)به طور کامل متوقف و محکم تثبیت شد.)

۵-پاکسازی

۶-تنبیه متجاوز

- **علل ناکامی ارتش بعث عراق در تهاجم به ایران**

۱- ناکام ماندن نیروی هوایی ارتش بعث عراق در ایجاد یک وضعیت هوایی مناسب ؛ به دلیل: حضور سامانه های پدافند هوایی در مناطق عملیاتی

۲- ناکام ماندن دشمن در تصرف اهداف مهم نظامی و عملیاتی روی زمین به دلیل دفاع قوی نیرو های مسلح و مردمی جمهوری اسلامی ایران از شهرهای دزفول ، اهواز ،آبادان ،گیلان غرب ، سرپل ذهاب .

۳- گسترش وسیع و سریع سازمان سپاه پاسداران و نیرو های بسیجی

۴- مقاومت نیروهای مسلح و مردمی و سپس هجوم به دشمن با انجام عملیات های چریکی گروه جنگ ها ی نا منظم که موفق شدند ابتکار عملیات را به دست بگیرند و باعث کندی هجوم دشمن و سدّ شدن پیشروی شوند.

۵- انجام فعالیت های هوایی نیروی هوایی و هوانیروز در پشتیبانی از نیروی زمینی(نقش تعیین کننده)

۶- نیرو های سپاه قدرت به کار گیری ماهرانه و گسترده سلاح توپخانه را پیدا کردند.

با همکاری ارتش اقدام به هدایت و کنترل آتش، کردند. دشمن را در مناطق فاقد پوشش و استحکام زیر فشار شدید آتش توپخانه قرار دادند و منهدم کردند.

۷-مشارکت مسولان و روحانیون رده بالای حمهوری اسلامی ایران به همراه مردم داوطلب موجب تقویت روحیه و انگیزه نیروهای مسلح شد.

- **اوضاع سیاسی- امنیتی و نظامی ایران**

از زمان متوقف کردن دشمن بعثی تا پایان سال اول جنگ ، وضعیت ایران را می توان در دو محور عمده سیاسی- امنیتی و نظامی به شرح زیر مورد توجه قرار داد:

اوضاع سیاسی - امنیتی

در این مقطع از نظر شسیاسی – امنیتی وضعیت کشور بر اثر فعالیت احزاب و گروه های معاند نظام و کارشکنی ها و حاشیه سازی های بنی صدر ،به ظاهر وضع مناسبی نداشت که عمده این تحرکات به شرح زیر است:

فعالیت‌های منافقین و ضد انقلاب

بعد از متوقف کردن تهاجم دشمن، تعارضات سیاسی داخلی بین احزاب و گروه‌های سیاسی مختلف سبب ایجاد بحران‌های داخلی و هرج و مرج در فضای امنیتی کشور گردید .

در این مقطع مبارزهٔ مسلحانه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام ج.ا.ایران با ترور شخصیت‌های برجسته سیاسی و مذهبی کشور در حوادث ششم تیر ۱۳۶۰ با ترور حجت‌الاسلام سید علی خامنه‌ای (مقام معظم رهبری)، هفتم تیرماه (انفجار دفتر مرکزی حزب جمهوری اسلامی و شهادت ۷۲ تن ازجمله آیت‌الله دکتر بهشتی)، هشتم شهریور (انفجار دفتر نخست‌وزیری و شهادت رجائی رئیس جمهور و باهنر نخست‌وزیر) و... شکل گرفت .

چگونگی عزل و فرار بنی‌صدر

کشمکش‌های بنی‌صدر (رئیس جمهور وقت)، نهضت آزادی و لیبرال‌ها با نیروهای انقلابی و پیرو خط امام و حمایت بنی‌صدر از منافقین سبب شد تا مردم به ماهیت دیکتاتوری او پی‌ببرند و او را فرد صالحی برای اداره کشور ندانند .
از طرفی بنی‌صدر به رهنمودها و نصیحت‌های حضرت امام خمینی (ره) توجهی نداشت، لذا طرفداری وی از نیروهای معاند نظام سبب شد که رهبر انقلاب ایشان را از فرماندهی کل قوا عزل کند و در نهایت مجلس، به عدم کفایت او در مدیریت کشور رأی دهد .
بنی‌صدر و رجوی که به اتکای یکدیگر، به مخالفت با نظام پرداخته بودند سرانجام، با تغییر چهره به پاریس گریختند .

- **اوضاع نظامی**

در سال اول جنگ ،هر چند وضعیت نظامی کشور برای مقابله با تهاجم خارجی گسترده دشمن بعثی مناسب نبود ولی نیروهای خودی با وجود تنگنا ها و محدودیت هایی که ریس جمهور وقت برای آن ها به وجود آورده بود توانستند خود را تقویت کنند و به مقابله با دشمن بپردازند.
در این خصوص به نقش رییس جمهور از بکار گیری نادرست نیروهای مسلح از یک طرف بازسازی ساختار نیرو های مسلح از طرف دیگر اشاره می شود.

- **ویژگی‌ها و خصوصیات فرماندهی بنی‌صدر**

بنی‌صدر با مسائل نظامی آشنا نبود بر همین اساس اهمیت زیادی به تجهیز و توسعه قدرت نیروهای مردمی و بسیجیان داوطلب نمی‌داد .
او به حضور جدی سپاه در جنگ نیز خوش‌بین نبود و از قدرت گرفتن سپاه در جنگ به دلیل تبعیت از فرامین رهبری هراس داشت .
شیوهٔ مدیریت بنی‌صدر در جنگ، موجب از بین رفتن بخشی از تجهیزات ارتش و نیز عدم توسعهٔ توان نظامی ایران شد .

- **بازسازی ساختار و سازمان نیروهای مسلح**

متوقف کردن ارتش بعث عراق، به ایران فرصت داد تا تعداد زیادی از نیروهای ذخیره را فراخوانی کند و به منطقه جنگی بفرستد. همچنین به ارتش و نیروهای انقلابی ایران، زمان لازم را برای حضور در خطوط مقدم، ایجاد خطوط دفاعی و سنگر گرفتن در آن داد. ارتش در هنگام حمله عراقدر منطقه جنوب به‌تدریج به تقویت و اعزام یگان‌های جدید پرداخت .

سپاه پاسداران به دلیل ضرورت حضور و مقابله با دشمنان بعثی و برای کمک به ارتش وارد عرصه جنگ و دفاع مقدس شد و سپس اقدام به توسعه ساختار و سازمان نظامی خود کرد .
سپاه نیز با استفاده از نیروهای مردمی و بسیج به ساماندهی و گسترش سازمان رزم خود مبادرت ورزید .

- **اجرای عملیات های زمینی،هوایی و دریایی:**

حضور گسترده و همه جانبه مردم در صحنه های جنگ و پشتیبانی آنها از رزمندگان باعث جلوگیری از پیشروی دشمن شد.

در این راستا در مناطق جنوب و غرب کشور،عملیات های متعدد و متنوع زمینی ،هوایی و دریایی انجام شد که به برخی از آنها اشاره می شود:

- **الف)عملیات های زمینی:**

عمده عملیات های زمینی نیرو های مسلح در دو مقطع به شرح زیر است:

مقطع اول :زمان فرماندهی بنی صدر

عملیات‌هایی که به فرماندهی بنی‌صدر و با اتکاء به نیروهای کلاسیک انجام گرفت که ناموفق بود و نتایج نامطلوبی در پی داشت که عبارت‌اند از :

۱- عملیات پل نادری: (عملیات ۲۳ مهر۱۳۵۹ در غرب رودخانه کرخه)

۲-عملیات جاده ماهشهر:(۳ آبان ۱۳۵۹ در شرق رودخانه کارون)

۳-عملیات نصر: (۱۵ دی ۱۳۵۹)

۴-عملیات توکل: (۲۰ دی ۱۳۵۹ در شرق رودخانه کارون)

مقطع دوم : **بعد از عزل بنی صدر**

پس از برکناری بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا، با هماهنگی ارتش، سپاه و حضور نیروهای انقلابی و مردمی، تحولی در صحنه جنگ به وقوع پیوست که موجب شکست نیروهای دشمن شد .

عملیات فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا در تاریخ ۲۱ خرداد ۱۳۶۰ با هدف آزادسازی بخشی از منطقه عمومی دارخوین به سمت آبادان و جلوگیری از پیشروی نیروهای ارتش بعث عراق به اجرا درآمد .

در نهایت می‌توان گفت: رزمندگان اسلام موفق شدند با بیش از ۲۵ عملیات محدود موفق، روحیه از دست رفته ناشی از چهار عملیات ناموفق قبلی را، ترمیم کنند و زمینه مناسبی را جهت انجام عملیات‌های گسترده‌تر از جمله شکستن حصر آبادان و... را فراهم کنند .

- **ب)عملیات‌های هوایی**

فعالیت های نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در دوران متوقف کردن دشمن حتی تا پایان هشت سال دفاع مقدس را می توان به شرح زیر دسته بندی و عنوان کرد:

۱-فعالیت های شناسایی:

اجرای مأموریت‌های شناسایی هوایی بصری و فیلم‌برداری به‌منظور کسب اطلاعات از مناطق عملیاتی، وضعیت نیروهای متجاوز و اماکن و تأسیسات حیاتی و حساس واقع در عمق خاک دشمن .
کشف و شناسایی هواپیماهای متجاوز به حریم هوایی میهن اسلامی توسط یگان‌های پدافند هوایی .

۲-فعالیت‌های عملیاتی

فعالیت های عملیاتی شامل اجرای آتش پشتیبانی هوایی نزدیک برای رزمندگان جبهه‌های عملیاتی، انهدام پادگان‌های نظامی، مراکز حیاتی، صنعتی، نفتی، بنادر استراتژیک، نیروگاه‌های برق و پل‌های استراتژیک عراق بود که با انجام عملیات‌های زیر صورت گرفت :

*عملیات تأمین هوایی خلیج فارس و دریای عمان.

*عملیات تامین هوایی کاروان های تجاری ،ناوچه ها وکشتی های نفتی

*عملیات ترابری

*عملیات الولید

عملیات هوایی الولید

در دوران دفاع مقدس یکی از حملات درخشان نیروی هوایی ارتش در ۱۳۶۰/۱۰/۱۵ با هدف بمباران پایگاه هوایی الولید (موسوم به اچ ۳) در غرب عراق (نزدیک مرزهای سوریه و اردن) که دولت عراق آنجا را به علت بعد مسافت تا مرز های ایران ،محل امنی برای تعداد زیادی از انواع هواپیماهای خود قرار داده بود؛با هشت فروند از هواپیماهای شکاری بمب‌افکن که با ۱۳ فروند از هواپیماهای شکاری، سوخت‌رسان و گشتی نیروی هوایی پشتیبانی و همراهی می‌شدند، با اجرای یک طرح بسیار دقیق و انجام دوبار سوخت‌گیری هوایی، خود را به پایگاه مزبور رساندند و آن را بمباران کردند. در اثر آن عملیات، ۴۸ فروند از پیشرفته‌ترین هواپیماهای دشمن و آشیانه‌های آنها منهدم گردید .

- **ج)عملیات های دریایی**

عمده ترین عملیات های دریایی به شرح زیر است :

عملیات های اشکان و شهید صفری:

سکوهای نفتی البکر و الامیه عراق در خلیج فارس علاوه بر توانایی صدور نفت توسط نفتکش‌های تناژ بالا، به‌عنوان یک پایگاه جهت هدایت نیروها و همچنین، پناهگاهی به منظور اختفای شناورهای موشک‌انداز و استقرار توپخانه دوربرد عراق که سعی در ناامن نمودن معابر بندر امام داشتند، مورد استفاده قرار می‌گرفتند .
بنابراین، در همان روزهای نخست جنگ تحمیلی، نیروی دریایی تصمیم به انهدام سکوهای مذکور گرفت و با انجام سلسله عملیات‌های اشکان، شهید صفری و مروارید (که از نهم آبان‌ماه الی هفتم آذرماه ۱۳۵۹ ادامه داشت) علاوه بر انهدام کامل پایانه ها و تاسیسات موجود بر روی آنها ،ناو موشک انداز پیکان موفق شد دو فروند ناوچه عراقی را غرق کند.

عملیات مشترک (هوایی-دریایی) مروارید :

اگرچه تأسیسات انتقال نفت سکوهای البکر و الامیه در اثر انجام عملیات‌های اشکان و شهید صفری کاملاً منهدم شده بودند، لیکن، هنوز هم به عنوان مقر کنترل تحرکات دریایی و پناهگاه ناوچه‌های عراقی مورد استفاده قرار می‌گرفتند .
بنابراین، ناوچه‌های موشک‌انداز پیکان و جوشن نیروی دریایی ایران در روزهای ۶ و۷ آذرماه ۱۳۵۹، طرح عملیاتی مروارید را به منظور انهدام شناورهای عراقی و نیروهای مستقر در سکوهای مذکور، به مرحله اجرا گذاشتند. در جریان عملیات مروارید ۱۲ فروند از انواع شناورها و ۱۱ فروند هواپیمای دشمن نابود شد و تعدادی از نیرو های دشمن به هلاکت رسید و تعدادی اسیر شدند.

فصل هشتم

آزادسازی مناطق اشغالی جمهوری اسلامی ایران

- با زمین گیر شدن ارتش بعث عراق در خاک جمهوری اسلامی ایران ، لزوم برنامه ریزی برای عملیات های هوایی که بتواند قوای متجاوز را از خاک ایران بیرون کند ، ضرورت یافت.
- در این مقطع،بن بست نظامی در جنگ و بحران سیاسی در کشور به عنوان دو چالش اساسی، فراروی نظام جمهوری اسلامی ایران قرار داشت که پس از عزل بنی صدر از اوایل ۱۳۶۰ ،انسجام بیشتری در جبهه های جنگ به وجود آمد و زمینه برای طرح ریزی عملیات های بزرگ با هدف بیرون راندن متجاوزان بعثی از خاک ایران فراهم شد.
- **عملیات های آزاد سازی**

۱-عملیات ثامن الائمه ۲-عملیات طریق القدس ۳-عملیات فتح المبین ۴-عملیات بیت المقدس

- **عملیات ثامن الائمه**

این عملیات با همکاری مشترک ارتش و سپاه و حضور نیرو های داوطلب مردمی به منظور شکستن محاصره آبادان در بامداد ۱۳۶۰/۰۷/۰۵ و با رمز " نصر من الله و فتحٌ قریب " به اجرا در آمد.

در این عملیات کلیه اهداف پیش بینی شده در طرح ،تحقق یافت و رزمندگان اسلام تمام نظامیان عراق را در شرق رودخانه کارون منهدم و یا آنها را وادار به عقب نشینی به غرب رودخانه کردند. امام خمینی(ره) این عملیات را «پیروزی بزرگ» نامیدند.

- **نتایج عملیات:**

۱-آزاد سازی نیروهای خودی از خط پدافندی طولانی و نیز باز شدن جاده اهواز –آبادان و تامین امنیت جاده آبادان-ماهشهر

۲-باز پس گیری بیش از ۱۵۰ کیلومتر مربع از خاک جمهوری اسلامی ایران

۳-آزاد شدن شهر آبادان پس از ۳۴۹ روز از محاصره دشمن

۴-به اسارت گرفتن حدود ۱۸۰۰ نفر از متجاوزان بعثی

۵-تقویت اعتماد به نفس و خود باوری در رزمندگان اسلام برای کسب پیروزی های بزرگتر

- **عملیات طریق القدس**

این عملیات در ساعت ۳۰ دقیقه بامداد روز یکشنبه ۱۳۶۰/۰۹/۰۸و با رمز مبارک "یا حسین(ع)" انجام شد.

هدف عملیات ، آزاد سازی شه بستان و هفتاد روستای بین سوسنگرد تا بُستان و رسیدن به بخشی از مرز بین المللی بود .

در این عملیات رزمندگان اسلام با عبور از مناطق رملی و دور زدن شهر بستان و تصرف توپخانه های دشمن ،به کلیه اهداف خود رسیدند .امام خمینی(ره)این عملیات را «فتح الفتوح» نامیدند.

- **نتایج عملیات:**

۱-رسیدن به مرزهای بین المللی و قطع ارتباط جبهه شمالی دشمن با جبهه جنوبی
۲-آزاد سازی ۶۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین های اشغالی
۳-آزادسازی شهر بستان پس از ۴۲۷ روز و ۷۰ روستای بین شهرهای بستان و سوسنگرد
۴-به اسارت در آوردن حدود ۵۰۰ نفر از قوای متجاوز

- **عملیات فتح المبین**

عملیات فتح المبین در روز ۱۳۶۳/۰۱/۰۲ و با رمز مبارک " یا زهرا(س) " آغاز شد.
این عملیات با هدف آزاد سازی منطق عمومی غرب رودخانه کرخه ،طرح ریز شد.
رزمندگان اسلام در این عملیات طی یک هفته درگیری شدید با دشمن ،موفق به تامین کلیه اهداف خود و آزادسازی بخش وسیعی از خاک کشور جمهوری اسلامی ایران شدند.

- **نتایج عملیات:**

۱-آزاد سازی حدود۲۴۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین های اشغالی
۲-انهدام بخش وسیعی از نیرو و امکانات دشمن
۳-به غنیمت گرفتن مقدار زیادی از تجهیزات دشمن
۴-به اسارت گرفتن حدود ۱۷ هزار نفر از قوای متجاوز
۵-خارج شدن شهر های شوش ، اندیمشک ، دزفول و پایگاه چهارم شکاری و جاده اندیمشک-اهواز از بُرد آتش توپخانه و موشک های دشمن
۶-آزاد سازی تاسیسات مهم منطقه شامل سایت و رادار و چاه های نفتی ابو غُریب از اشغال دشمن
۷-نشان دادن قدرت طرح ریزی و عملیات رزمندگان اسلام و نمایش جنگ فراگیر مردمی به دشمن
۸- تقویت قدرت مانور دیپلماسی ایران در منطقه و جهان به منظور دادخواهی ملت مظلوم ایران و تنبیه متجاوز

- **عملیات بیت المقدس**

این عملیات در تاریخ ۱۳۶۱/۰۲/۱۰ با رمز مبارک " یا علی بن ابی طالب (ع) " و در چهار مرحله با هدف آزادسازی خرمشهر آغاز شد.

عملیات بیت المقدس یکی از گسترده ترین و با ارزش ترین عملیات های دوران دفاع مقدس بود. منطقه عملیات بین شهر های اهواز و خرمشهر تا منطقه مرزی بین المللی ایران و عراق از سه جهت در محاصره موانع طبیعی مثل رودخانه های کرخه ، کور در شمال منطقه ،کارون در شرق جبهه ، و هور الهویزه در غرب منطقه و از سوی دیگر محدود به اروند رود (مرز بین المللی) بود.

در این عملیات علاوه بر اینکه قرار گاه مرکزی کربلا با سه قرارگاه اصلی و یک قرارگاه پشتیبانی ،هدایت عملیات را بر عهده داشت ، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با چندین مورد پرواز و استقرار سامانه پدافند هوایی و نیز رزمندگان جهاد سازندگی با حدود ۱۰۰ دستگاه ماشین آلات مهندسی و سایر امکانات و کمک ها در عملیات حضور فعالی داشتند.

رزمندگان اسلام پس از عبور از رودخانه کارون ،جاده اهواز –خرمشهر را به طور کامل آزاد کردند. در مرحله پایانی این عملیات پس از یک نبرد بسیار سنگین ،در نهایت در بامداد روز سوم خرداد موفق به تامین کلیه اهداف خود از جمله آزادسازی خرمشهر شدند.

- **نتایج عملیات:**

۱-آزاد شدن شهر های خرمشهر ،هویزه ،پادگان حمید و منطقه وسیعی از خاک اشغالی جمهوری اسلامی ایران به وسعت تقریبی ۵۴۰۰ کیلومتر مربع

۲-انهدام بخش وسیعی از نیرو و امکانات ارتش بعثی عراق و به دست آمدن غنیمت های فراوان

۳-به اسارت گرفتن حدود ۱۹۰۰۰ نفر از قوای متجاوز

۴-ایجاد نگرانی و وحشت در بین حامیان منطقه و بین المللی رژیم بعثی عراق

۵-تغییر نگرش و باور های جهانی نسبت به توانمندی های نیروهای مسلح ایران مبتنی بر ابتکار و خلاقیت ها

۶-واکنش بعضی از کشور های منطقه به بهانه تهدید امنیت در خلیج فارس و اظهار نگرانی از گسترش انقلاب اسلامی ایران

۷-افزایش اقتدار سیاسی جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه ای و بین المللی

- **تحلیل وضعیت عملیات های آزادسازی**

چهار عملیات بزرگ آزادسازی به ویژه فتح خرمشهر ، تاثیر بسزایی در وضعیت جنگ ایران و عراق داشت که به اهم آنها اشاره می شود:

۱-روحیه ملی در ایران را بالا برد و مردم را نسبت به پیروزی در جنگ، امیدوار ساخت.

۲-جایگاه و اعتبار بین‌المللی ایران افزایش یافت شرایط برای عراق دشوار شد

۳-بافتح خرمشهر احتمال پیروزی برای صدام درجنگ تحمیلی منتفی شد و جمهوری اسلامی در خصوص مسائل مربوط به جنگ در موضع قدرت قرار گرفت .

۴-تا قبل از عملیات های آزاد سازی نگاه سایر کشور ها به ایران به گونه ای بود که ایران قدرتی در برابر عراق نداشته و راهی جز پذیرش شرایط دشمن ندارد.

۵-بعد از فتح خرمشهر بسیاری از کشور ها به این نتیجه رسیدند که ایران توانسته در آزمایش جنگ پیروز شود لذا به سخنان و خواسته های ایران توجه می کردند.

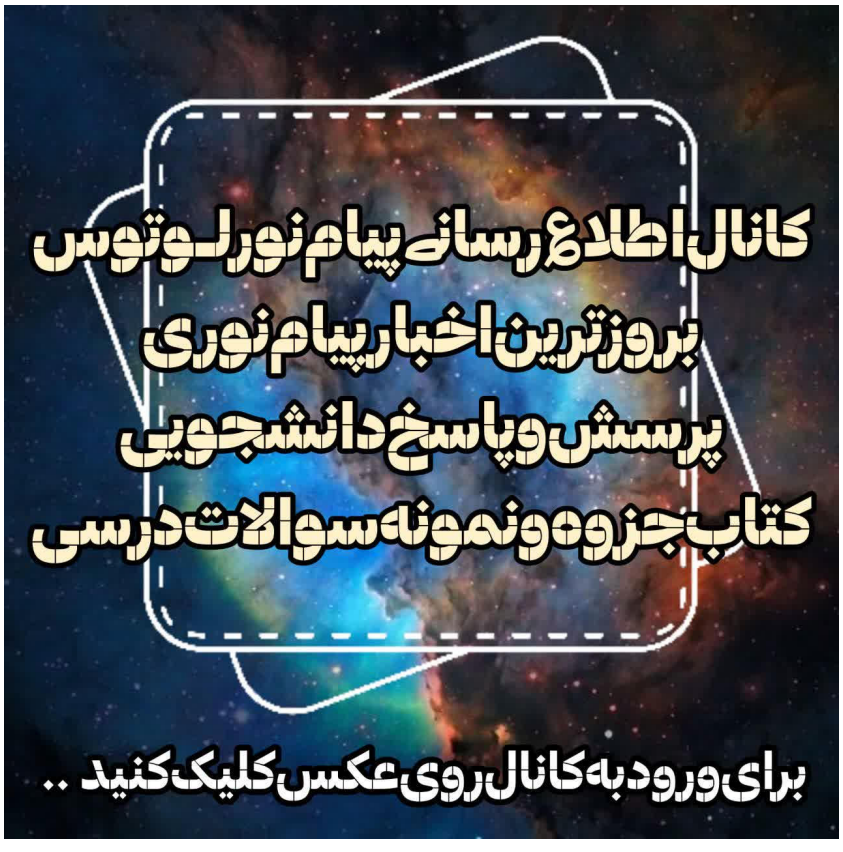
۶-در عملیات های آزاد سازی حدود ۸۶۰۰ کیلومتر مربع از مناطق اشغالی آزاد شد،۲۵۰۰ کیلومتر مربع توسط دشمن تخلیه شد و ۲۵۰۰ کیلومتر مربع شامل ارتفاعات و مناطق مهم مرزی و نیز شهر های مهران و نفت شهر همچنان در دست دشمن بود.

- **مهم ترین عوامل آزاد سازی مناطق اشغالی ایران:**

۱-تغییر در فرماندهی عالی جنگ

۲-همکاری و هماهنگی موثر ارتش و سپاه

۳-تجهییز گروه های مردمی(بسیج)

فصل نهم

تعقیب و تنبیه متجاوز

تا پایان دوره آزاد سازی (فتح خرمشهر) در حدود ۸۲ درصد از مناطق تحت اشغال دشمن آزاد شده بود ولی نزدیک به نیمی از مرز مشترک همچون ارتفاعات مهم مرزی قصر شیرین تا چزابه و نیز طلائیه ، کوشک و شلمچه و دو شهر مهران و نفت شهر همچنان در اشغال دشمن بعثی قرار داشت . ضمن اینکه قصر شیرین و سومار زیر دید و تیر دشمن بود . به عبارت دیگر ۲۵۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین ایران در اشغال دشمن باقی مانده بود و هیچ تضمینی برای عقب نشینی کامل رژیم بعث عرق وجود نداشت.

- **دلایل ادامه یافتن جنگ پس از آزادسازی خرمشهر**

۱-حضور ارتش بعث عراق در بخش هایی از سرزمین ایران
۲-پذیرفته نشدن قرار داد ۱۹۷۵ الجزایر از جانب عراق
۳-ارائه نشدن پیشنهاد صلح عادلانه از سوی رژیم بعث عراق یا مراجع بین المللی
۴-نبود اعتماد به تعهدات صدام و حزب بعث عراق
۵-شرایط نامساعد دفاعی در منطقه مرز های جنوبی کشور
۶-انتظار مردم برای سرکوبی کامل دشمن

- **اقدامات جمهوری اسلامی ایران پس از آزاد سازی خرمشهر برای ورود به سرزمین عراق:**

۱- دفع کامل تهاجم سرزمینی (بیرون کردن قوای دشمن از خاک ایران ، دور کردن آتش سلاح های سنگین و دور برد دشمن از مواضع دفاعی ، مهلت ندادن به دشمن برای سازماندهی مجدد و جلب توجه محافل سیاسی جهان به قدرت های ایران با فعال کردن قدرت دیپلماسی)
۲- محدود نگه داشتن دامنه جنگ(فقط بین ایران و عراق و توسعه ندادن آن به سایر مناطق)
۳-توسعه توان دفاعی کشور (تکیه بر توانمندی ها ، استعداد ها و ظرفیت هی ملت ایران و تامین نیروی انسانی مورد نیاز خود از میان داوطلبان بسیجی و همچنین با توسعه صنعت دفاعی ، تامین اکثر جنگ افزار ها ، مهمات و نیازمندی های خود از داخل کشور)

- **اجرای عملیات در داخل خاک عراق :**

پس از فتح خرمشهر برای خاتمه دادن به جنگ نه عراق حاضر شد از تمامی سرزمین های ایران عقب نشینی کند نه ایران توانست بدون مشخص شدن آغازگر جنگ و آزادی تمامی سرزمین های خود به آتش بس تن دهد .

جنگ طی دو سال و نیم با عملیات های رمضان ، مسلم ابن عقیل ، محرم و الفجر مقدماتی و والفجرهای ۱،۲،۳،۴،۵ و ۶ ، خیبر و بدر انجام شد ولی هیچ یک از طرفین نتوانستند موازنه قوا را به هم بزنند .

کمک های تسلیحاتی و مالی کشورهای مختلف از جمله شوروی ، فرانسه و کشورهای عربی خلیج فارس به عراق افزایش یافت و توان هوایی عراق توسعه پیدا کرد .

در مجموع ، جنگ در داخل خاک عراق و با برتری قوای جمهوری اسلامی ایران ادامه یافت اما عراق ، جنگ را به خلیج فارس کشاند و حملات شیمیایی را در جبهه ها آغاز کرد و بمباران مناطق مسکونی را شدت بخشید . در مقابل ایران سعی می کرد پاسخ دشمن را در جبهه های جنگ بدهد.

- **نکات اساسی طرح مانور والفجر ۸**

در این عملیات تاکید و توجه زیادی به موارد زیر شد :

۱-اعمال غافلگیری در تمامی ابعاد و سطوح (راهبردی ، عملیات ، تاکتیکی)

۲-دقت و کنترل در جزئیات تمامی فعالیتها از جمله شناسایی ها

۳-به کارگیری صحیح آتش های توپخانه

۴-مراحل انجام طرح مانور از جمله عبور از اروند رود و شکستن خط مقدم دشمن ، پاکسازی و رسیدن به هدف و در نهایت انجام پدافند .

۵- انتقال وسایل سنگین مهندسی مثل لودر و بولدوزر از اروند رود

- **روش های اعمال غافلگیری**

۱-طرح ریزی عملیات فریب بزرگ

۲-طرح ریزی عملیات محدود

۳-رعایت حفاظت اطلاعات (تخلیه مردم منطقه ، کنترل تردد ها ، تعویض نیرو ها ، اطلاع رسانی محدود ، اعمال محدودیت های مخابراتی و انتخاب اسامی گمراه کننده)

۴-کنترل اطلاعاتی دشمن و شناسایی مواضع (ایجاد دکل های بلند دیده بانی ، گرفتن عکس هوایی از منطقه و بررسی کلیه فعالیت ها و اقدامات دشمن ، شناسایی ساحل غربی اروند رود ، شناسایی وضعیت اروند رود و نحوه عبور از آن و..)

۵-انتخاب منطقه غافلگیر کننده

- **وضعیت و موقعیت منطقه عملیات**

زمین منطقه عملیات والفجر ۸ ، شامل شبه جزیره فاو بود که بین رودخانه اروند رود واقع در جنوب استان خوزستان و خلیج فارس و خور عبدالله در کنار مرز کشور کویت قرار داشت .

زمین منطقه شامل انواع عوارض طبیعی از جمله رودخانه ، نهر ، نخلستان ، باتلاق ، چولان ، جاده ،روستا ، شهر ، ساحل ، نمک زار ، دشت ، اسکله و بندرگاه می باشد .

عرض رودخانه اروند در منطقه مورد نظر برای عملیات ، بین ۶۰۰ تا بیش از ۱۰۰۰ متر بود و پل زدن روی آن ، شرایط ویژه ای را می طلبید.

در شبانه روز چهار جزر و مد در این رودخانه و نهر های منشعب از آن اتفاق می افتد .بررسی دقیق جزر و مد در این رودخانه بسیار ضروری بود . در شرایط مد رودخانه تمام نهر ها و نخلستان ها پر از آب می شد و حدود شش ساعت ادامه می یافت ولی به هنگام جزر تمام نهر ها خشک می شد و عبور قایق از آن ممکن نبود .

- **اقدامات مهندسی و احداث پل بعثت**

مهندسی سپاه با کمک جهاد سازندگی عمده ماموریت آماده سازی منطقه عملیات را بر عهده گرفت

یکی از مهمترین مسائل عملیات ، چگونگی تدارک رسانی به هزاران نفر رزمنده و پشتیبانی از آن ها در آن سوی اروند رود بود . ماموریت این کار بزرگ بر عهده جهاد سازندگی قرار گرفت .

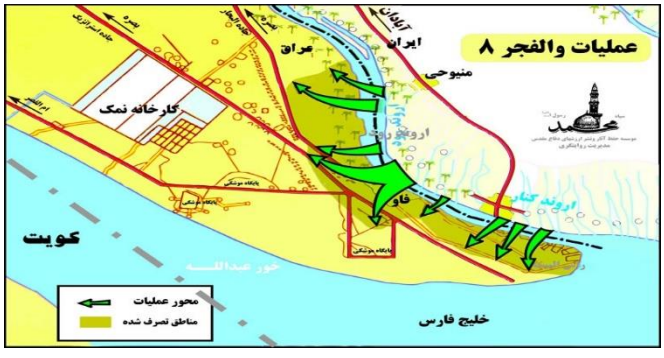
نیرو های مهندسی و پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی توانستند با به کارگیری یک طرح مهندسی دقیق ، پلی را به طول حدود ۶۰۰ متر و عرض حدود ۱۲ متر و با عمق حدود ۸ متر روی رودخانه احداث کنند .

- **شرح عملیات**

عملیات سپاه در فاو (در ساعت ۲۲:۱۰ در تاریخ ۱۳۶۴/۱۱/۲۰) با رمز مقدس "یا فاطمه الزهرا (س) " از منطقه عمومی جنوب خسرو آباد تا انتهای جزیره آبادان با عبور غواصان خط شکن از اروند رود در حالی که باران می بارید ، آغاز شد . در روز اول عملیات یگان های سپاه موفق به تصرف شهر فاو شدند.

اولین اقدام عراق برای جلوگیری از پیشروی نیرو های سپاه و بسیج ، استفاده از قدرت نیرو ی هوایی خود بود .

همزمان با حملات هوایی جنگنده های عراقی ، یکان های زمینی ارتش بعث عراق نیز حملات خود را به مواضع نیروهای رزمنده آغاز کردند . پاتک های عراق در روزهای اول به صورت ضعیفی انجام می شد ولی بتدریج بر شدت آن افزوده می شد .

- نقشه منطقه عملیاتی فاو

- **نتایج عملیات والفجر ۸**

۱. تصرف بخشی از اروند رود و برقراری امنیت در شمال خلیج فارس و امکان تردد کشتی ها به بندر امام خمینی(ره)
۲. تصرف شهر ساحلی فاو و تاسیسات بندری آن
۳. تصرف سکو های موشکی و تامین خور موسی و افزایش ضریب امنیتی در جزیره خارک
۴. کنترل خور عبدالله و تهدید بندر ام القصر
۵. مجاورت با کشور کویت و حاکمیت کامل بر خلیج فارس
۶. آزادسازی و تصرف ۹۴۰ کیلومتر مربع از سرزمین های ایران و عراق
۷. به اسارت گرفتن حدود ۲۱۰۰ نفر از قوای متجاوز
۸. انهدام وسیع تجهیزات و نیرو های دشمن

- **عملیات کربلای ۵**

یکی از سخت ترین و معروف ترین عملیات هایی که در هشت سال دفاع مقدس صورت گرفت ؛ عملیات کربلای ۵ بود که پس از ناکامی در عملیات کربلای ۴ طرح ریزی و اجرا شد.
این عملیات که حدود یک سال و نیم قبل از پایان جنگ تحمیلی در منطقه غرب خرمشهر و در محور شلمچه به سوی بصره صورت گرفت ، با رمز مقدس " یا فاطمه الزهرا (س)" آغاز شد.

- **ارتش بعث عراق در منطقه شرق بصره مبادرت به اقدامات زیر نموده بود :**

۱-استحکامات هلالی شکل که اطراف آن استحکامات با سیم های خاردار و میادین مین پوشانده شده بود .
۲-ایجاد منطقه آب گرفتگی در شمال منطقه عملیات به منظور رها کردن آب در زمین جهت جلوگیری از عملیات نیروهای پیاده ایران
۳-تعبیه سنگرهای بتونی ، دیده بانی ، تیر بار ، مهمات و نیز تعدادی سنگر تانک به منظور تسلط بر منطقه شلمچه
۴-تعبیه سنگرهای کمین برای محافظت و کنترل از موانع ، میادین ، مین و استحکامات
۵-ایجاد تعدادی دکل بلند دیده بانی در غرب اروند رود به منظور کنترل تردد نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
۶-استفاده از سلاح ضد هوایی در خط اول و تعداد زیادی تانک به منظور جلوگیری از نفوذ رزمندگان اسلام در شکست خط اول
۷-ایجاد موانع عظیمی از سیم های خاردار ، تله های انفجاری ، کانال ، میدانهای وسیع مین و سنگرهای بتونی
۸-ایجاد ده ها ردیف موانع گوناگون در آب گرفتگی ها

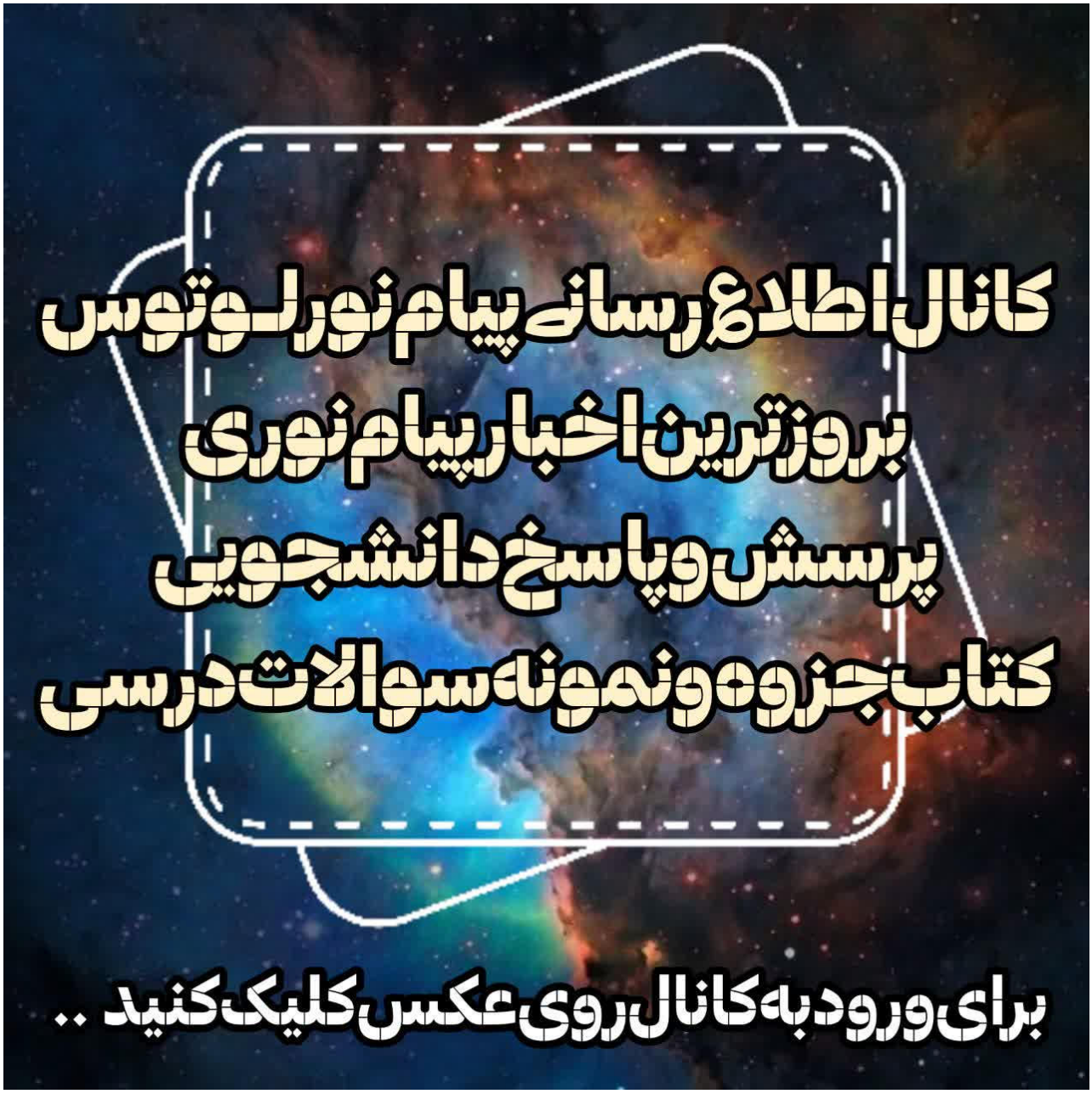
- **نتایج و دستاورد های عملیات:**

۱-پاسگاه های بو بیان ،شلمچه ، کوت سواری و خیّن در اختیار رزمندگان اسلام قرار گرفت و بیش از ۱۵۰ کیلومتر مربع از خاک عراق به تصرف قوای ایران در آمد .

۲-جزایر بُوارین ، فیاض و ام الطویل و شهرک دوعیجی ،رودخانه دوعیجی و نهر جاسم و همچنین ده کیلومتر از جاده شلمچه – بصره و نیز یازده پاسگاه فرماندهی ارتش بعث عراق به کنترل قوای اسلام در آمد .

۳- انهدام وسیع تجهیزات و نیرو های دشمن و به اسارت گرفتن حدود ۲۶۵ نفر از قوای متجاوز

۴-پس از ۴۵ روز جنگ ،ارتش عراق به منظور جلوگیری از انهدام بیشتر ، دست از جنگ کشید.

فصل دهم

جنایات جنگی عراق برای توسعه جنگ

به دنبال پیروزی های شگفت انگیز رزمندگان اسلام ، استکبار جهانی درصدد نجات صدام و حزب بعث در آمد و براین اساس از همه امکانات نظامی و اطلاعاتی خود استفاده کرد و از اوایل خرداد ۱۳۶۴ با اتخاذ راهبرد های جدید برای حمایت از رژیم بعث عراق در جنگ وارد عمل شد.

عراق ضمن کاربرد سلاح شیمیایی تلاش کرد با ؛از جنگ در شهر ها و بمباران وسیع مناطق غیر نظامی ، روحیه ملی را تخریب نماید و به موازات آن با هدف قرار دادن نفت کش ه و سکوهای نفتی ایران در خلیج فارس با هدف قطع صدور نفت ، اقتصاد کشور را مختل نماید.

- **هدف از کاربرد سلاح شیمیایی**

۱- ایجاد وحشت و اضطراب و تشویش با هدف عملیات روانی علیه دشمن و مردم غیر نظامی .
۲- کاهش توان رزمی و ایجاد اختلال در سازمان رزمی دشمن .
۳- مرعوب و زمین‌گیر کردن دشمن یا ایجاد تزلزل در روحیه و مقاومت دشمن یا نیروهای پشتیبانی‌کننده .

- **دوره های استفاده ارتش بعث عراق از سلاح شیمیایی**

- **دوره اول : از آغاز جنگ تا آزاد سازی خرمشهر**

در سال‌های اول و دوم جنگ تحمیلی و تا حدود نیمه دوم سال ۱۳۶۱ با اینکه ارتش بعث عراق مورد حملات کوبنده و بسیار اثرگذار رزمندگان اسلام قرار گرفت و تلفات و ضایعات قابل توجهی دید ، از سلاح شیمیایی به در عملیات دفاعی خود به طور گسترده استفاده نکرد .

- **دوره دوم : از سال ۱۳۶۳ تا پایان سال ۱۳۶۵ :**

در این دوره کم همزمان با آغاز عملیات تهاجمی ایران در خاک عراق بوده و با هدف تنبیه متجاوز و احقاق حق صورت گرفت. (به ویژه در نبرد های کربلای ۴ و ۵)عراق برای پشتیبانی از نیروهای دفاعی زمینی خود، از سلاح شیمیایی استفاده کرد .

•در طول این دوره ارتش عراق بیش از ۲۳۰ بار مواضع نیروها، مراکز پشتیبانی و عقبه‌ها و حتی شهرها و روستاها و مناطق غیر نظامی ایران را هدف حملات شیمیایی قرار داد که در مجموع حدود ٤٤ هزار نفر تلفات اعم از شهید و مجروح را در پی داشت .

- **دوره سوم : از سال ۱۳۶۶ تا پایان جنگ**

در این دوره ارتش بعث عراق از سلاح شیمیایی به عنوان یک سلاح تهاجمی برای بازپس‌گیری مناطق تحت کنترل نیروهای مسلح ایران استفاده کرد .

عراق از این اسلحه در بهار سال ۱۳۶۷علیه نیروهای مسلح ایران در فاو، شلمچه و جبهه‌های غرب و شمال غرب استفاده کرد .

- فاجعه آمیز ترین حملات شیمیایی ارتش بعث عراق که همه جهانیان را تحت تاثیر قرار داد حمله شیمیایی به شهر حلبچه و سردشت ایران بود که با عوامل شیمیایی خردل ، اعصاب و سیانور تنها ۵ هزار نفر در حلبچه و حدود ۲۰۰ نفر در سردشت و ۵ هزار نفر مصدوم شدند.

در طول هشت سال جنگ تحمیلی ، بسیاری از کشور های غربی از جمله آلمان ، آمریکا ، انگلستان فرانسه و ایتالیا که از طراحان پروتکل ۱۹۲۵ میلادی ژنو بودند در تجهیر عراق برای تولید گاز های شیمیایی نقش کلیدی داشتند.

- **حملات هوایی و موشکی به شهرها (جنگ شهر ها):**

اصطلاح جنگ شهر ها از اسفند ماه ۱۳۶۳ و در اواسط جنگ ، بین ایران و عراق رایج شد . منظور از شهر ها ، مناطق غیر جنگی است که در آن نیرو های مسلح درگیر نبرد نیستند.

عراق در دوران جنگ نحمیلی ،در مجموع ۲۷۶۹ بار ۱۲۷ شهر از شهر های ایران (همچنین جزایر جنوبی کشوردر خلیج فارس) را بمباران کرد که در عراق در یک نگاه کلان ، در مجموع بر حسب دفعات تهاجم به شهر های ایران می توان سه دوره را مشخص کرد.

- **دوره اول**

از شهریور ماه ۱۳۵۹ و همزمان با حمله سراسری عراق آغاز شد و تا سال ۱۳۶۱ ادامه یافت. حدود ۳۰ درصد مجموع حملات به این دوره مربوط می‌شود که به طور میانگین، ماهانه ۵۰ حمله به شهرهای کشورمان را دربرمی‌گرفت .

- **دوره دوم**

از سال ۱۳۶۲ تا سال ۱۳۶۳ را شامل می‌شود. تقریباً ۱۱ درصد مجموع بمباران‌ها در این دوره انجام شد که به طور میانگین ماهانه ۲۱ حمله را دربرمی‌گرفت .

- **دوره سوم**

جنگ شهرها از سال ۱۳۶۴ آغاز شد و تا پایان جنگ ادامه یافت. در حدود ۵۸ درصد از مجموع بمباران‌های شهرهای کشور در این دوره انجام گرفت که به طور میانگین ماهانه ۶۴ حمله را شامل می‌شد و نخستین بار تهران ، در اسفند ماه ۱۳۶۶ با موشک زمین به زمین مورد هدف قرار گرفت .

- **اهداف عراق از جنگ شهرها**

۱- ایجاد وحشت در بین مردم و وارد آوردن فشار روانی مستقیم بر آن ها برای متزلزل کردن ارادهٔ آن‌ها در ادامه نبرد و مقاومت و پشتیبانی از رزمندگان .
۲- خارج شدن از بن‌بست در نبردهای زمینی و جبران ناکامی‌ها در جبهه‌های جنگ زمینی .
۳- وادار کردن مسئولان جمهوری اسلامی ایران به پذیرش صلح مورد نظر عراق .
* در همین زمینه صدام در سومین سال جنگ گفت: «ما دو راه بیشتر نداریم، یا مصالحه یا اینکه برای حل مسئله جنگ، شهرهای ایران را هدف قرار دهیم.»

۴- کاهش توان اقتصادی کشور با بمباران و موشک باران مناطق مسکونی و مناطق اقتصادی مانند پالایشگاه ها ، کارخانه ها ، تاسیسات .

- **واکنش ایران به بمباران وموشک باران عراق**:

جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با بمباران شهرهای خود دو راه بیشتر نداشت:
۱- مقابله به مثل نخستین راه بود که مسئولان جمهوری اسلامی در اتخاذ این شیوه با محدودیت کشته شدن افراد غیر نظامی و در عراق روبه‌رو بودند .
۲- استقرار سایت‌های پدافند هوایی در اطراف شهرها. این شیوه مقابله نیز محدودیت‌های ویژه خود را داشت .اول اینکه امکان پوشش تمامی شهرها به دلیل کمبود سامانه های پدافند هوایی وجود نداشت.دوم اینکه سامانه های پدافند ایران در برابر موشک‌های شلیک شده عراقی کارایی نداشت .

- جنگ شهر ها ضمن نشان دادن آسیب پذیری ایران در دفاع از مکان های مسکونی و شهری ،ضرورت برخورداری از سانه های پیشرفته راداری ، دفاع هوایی و موشکی و برخورداری از توان بازدارندگی و اراده سیاسی لازم برای استفاده از این توان را در مواقع لزوم به طور جدی ، فراروی رهبران سیاسی و نظامی کشور قرار داد.

- **جنگ نفتکش ها :**

منظور از جنگ نفت کش ، گسترش دامنه جنگ ایران و عراق به سطح آب های خلیج فارس بود که مهم ترین منطقه تامین کننده نفت خام جهان و انتقال این ماده پر ارزش بود.
* عراق در پاییز سال **۱۳۶۲** ترمینال نفتی جزیره خارک را مورد حمله موشک قرار داد و این سرآغاز جنگ نفتکش‌ها بود .

❊ عراق در ۱۳۶۵/۰۵/۲۱ برای نخستین بار به تأسیسات نفتی جزیره سیری حمله کند و ۳ نفتکش در حال بارگیری را هدف قرار داد . وبدین وسیله با تاثیر گذاری بر روند صادرات نفتی ایران توانست میزان صادرات نفتی ایران را از ۱,۶ ملیون بشکه در روز به ۶۰۰ هزار بشکه کاهش دهد.

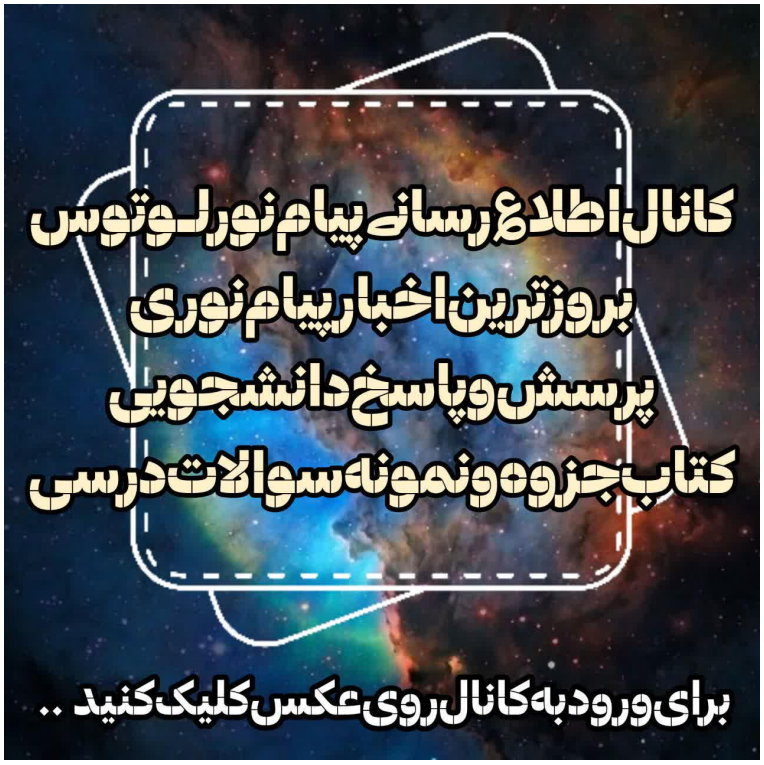
❊ از ۸۰ حمله‌ای که ایران در سال ۱۳۶۶ علیه کشتیرانی در خلیج فارس ترتیب داد، ۷۳ حمله علیه کشتی‌هایی انجام شد که مبدأ و مقصد آنها کویت یا عربستان سعودی بود. در این سال ایران ۸۰ بار و عراق ۸۳ بار به نفتکش‌ها حمله کردند .

نیروی دریایی سپاه که در اثنای جنگ و با حضور جوانان مومن و با انگیزه در خلیج فارس به صورت رسمی از ۱۳۶۴/۶/۲۶ تشکیل شده بود ، به منظور مقابله با اقدامات عراق در خلیج فارس ، قایق های تندرو را به کار گرفت . موشک های ساحل به دریا و نیز توانایی جنگ مین را در سازمان دفاعی خود توسعه داد.

❊ ۱۳۶۵/۰۵/۰۲ نفت کش غول‌پیکر بریجتون در حالی که توسط ناوگان آمریکا اسکورت می‌شد، با مین دریایی برخورد کرد .

❊ در ۱۳۶۷/۰۱/۲۹ بار دیگر رزم ناوهای آمریکا به سکوهای نفتی نصر و سلمان حمله و آن‌ها را به طور کامل منهدم کردند .

❊ حمله موشکی ناو آمریکایی وینسنس به هواپیمای مسافربری ایرباس ایران بر فراز خلیج فارس در تاریخ ۱۳۶۷/۰۴/۱۲، موجب شهادت ۲۹۰ مسافر غیرنظامی این هواپیما گردید .

فصل یازدهم

قطعنامه های صادر شده سازمان ملل در جنگ

در مدت ۸ سال جنگ تحمیلی، شورای امنیت سازمان ملل اقدام به صدور یک بیانیه و ۱۰ قطعنامه نمود .

با توجه به نفوذ قدرت های استکباری، عمده قطعنامه ها جانب دارانه و در حمایت از عراق و به ضرر ایران بود.

کشور عراق به غیر از قطعنامه ۵۹۸ با بقیه قطعنامه ها موافقت کرده بود، اما ایران تنها با این قطعنامه، آن هم به رغم میل باطنی موافقت کرد و با بقیه مخالفت کرده بود.

- **۱-قطعنامه ۴۷۹ (۱۳۵۹/۰۷/۰۶):**

یک هفته پس از تهاجم عراق صادر شد .
-در این قطعنامه سخنی از نقض تمامیت ارضی ایران به میان نیامده بود .
- در این قطعنامه پیش نهاد آتش بس مطرح نشده بود.
-از نیرو های اشغالگر هم خواسته نشد که خاک ایران را ترک کنند و به مرز های بین المللی باز گردند.

- **۲-قطعنامه ۵۱۴ (۱۳۶۱/۰۴/۲۱) :**

حدود بیست و دو ماه پس از قطعنامه ۴۷۹ صادر شد .
-انجام چهار عملیات آزاد سازی سبب شد که رزمندگان اسلام به مرز های بین المللی برسند.
-شورای امنیت احساس خطر نمود و برای جلوگیری از شکست عراق و تداوم پیروزی های رزمندگان اسلام به تکاپو افتاد.

- **۳-قطعنانه ۵۲۲ (۱۳۶۱/۰۷/۱۲) :**

حدود سه ماه پس از قطعنامه ۵۱۴ صادر شد .
-دلیل تصویب آن فشار نظامی ایران به عراق در عملیات های رمضان و مسلم بن عقیل بود.
-فشار سیاسی عراق به شورای امنیت برای جلوگیری از پیشرفت های ایران در خاک عراق .

- **۴-قطعنامه ۵۴۰ (۱۳۶۲/۰۸/۰۹) :**

حدود سیزده ماه پس از قطعنامه ۵۲۲ صادر گردید.
-در فاصله این دو قطعنامه عملیات های محرم و والفجر های یک تا چهار انجام شد.
-شورای امنیت با هدف جلوگیری از پیروزی های ایران ، این قطعنامه را صادر کرد.

- **۵-قطعنامه ۵۵۲ (۱۳۶۳/۰۳/۱۱) :**

هفت ماه پس از قطعنامه ۵۴۰ صادر گردید.

-از جمله دلایل صدور آن، تصرف جزایر مجنون در عملیات خیبر توسط رزمندگان اسلام بود.

- **۶-قطعنامه ۵۸۲ (۱۳۶۴/۱۲/۰۵) :**

حدود بیست و یک ماه پس از قطعنامه ۵۲۲ صادر شد.

-در فاصله این دو قطعنامه عملیات های متعددی از جمله والفجر ۸ انجام شد که تعادل امنیتی ، نظامی و سیاسی منطقه و جهان را به هم زد.

- **۷-قطعنامه ۵۸۸ (۱۳۶۵/۰۷/۱۶) :**

حدود هفت ماه و نیم پس از قطعنامه ۵۸۲ صادر گردیده بود.

- **۸-قطعنامه ۵۹۸ (۱۳۶۶/۰۴/۲۹) :**

-به آتش بس بین ایران و عراق منجر شد و در نهایت جنگ به پایان رسید.

- **۹-قطعنامه ۶۱۲ (۱۳۶۷/۰۲/۱۹) :**

پس از استفاده عراق از سلاح شیمیایی علیه مردم شهر حلبچه عراق بعد از عملیات والفجر ۱۰و همچنین به کار بردن این سلاح ها در باز پس گیری فاو، در محکومیت استفاده از این گونه سلاح ها صادر شد.

- **۱۰- قطعنامه ۶۲۰ (۱۳۶۷/۰۶/۰۴) :**

شش روز پس از آتش بس بین ایران و عراق صادر شد.

-در این قطعنامه با توجه به گزارش های هیئت اعزامی دبیر کل سازمان ملل متحد به منطقه ، از اینکه استفاده از سلاح های شیمیایی علیه ایران شدید تر و بیشتر شده است ابراز تاسف شد.

- **مفاد قطعنامه ۵۹۸ :**

۱-خواستار آن است که دو کشور آتش بس فوری را رعایت کرده و به تمامی عملیات نظامی خاتمه داده و تمامی نیرو های خود را به مرز های شناخته شده بین المللی باز گردانند.

۲-از دبیر کل درخواست می کند که یک تیم ناظر ملل متحد را برای بررسی، تایید و نظارت بر آتش بس و عقب نشینی نیرو ها اعزام نماید.

۳-اسرای جنگی آزاد شده و بدون تاخیر به کشور خود بازگردانده شوند.

۴-از ایران و عراق میخواهد با دبیر کل در اجرای این قطعنامه و در تلاش های میانجی گرانه ، همکاری نمایند.

۵-از تمامی کشور های دیگر می خواهد که حداکثر خویشتن داری را مبذول دارند و اجرای قطعنامه حاضر را تسهیل نمایند.

۶-از دبیر کل درخواست می نماید که با مشورت با ایران و عراق، مسئولیت منازعه را بررسی نموده و به شورای امنیت ملل متحد گزارش دهد.

۷-ابعاد خسارات وارده در خلال منازعه و نیاز به تلاش های بازسازی، با کمک های بین المللی، مشخص شود.

۸-از دبیرکل درخواست می کند که با مشورت با ایران و عراق و دیگر کشور های منطقه، راه های افزایش امنیت و ثبات منطقه را مورد مُداقّه قرار دهد.

۹-از دبیر کل درخواست می کند که شورای امنیت را در مورد اجرای قطعنامه مطلع نماید.

۱۰- مصمم است برای رعایت و اجرای این قطعنامه، در صورت ضرورت جلسات دیگری مجدداً تشکیل دهد.

- **نکاتی در خصوص قطعنامه ۵۹۸ :**

✓ برای اولین بار شورای امنیت در قطعنامه ۵۹۸ از لفظ "منازعه" به جای "وضعیت " استفاده کرد.

✓ وحدت نظر پنج عضو دائم شورای امنیت ایجاد شد.

✓ این قطعنامه از نظر شکلی و محتوایی، حالت توصیه و ارشاد نداشت، بلکه بیشتر حالت قاطعانه و دستوری داشت.

✓ این قطعنامه از نظر حجم و تعداد کلمات به کار برده شده، مفصل ترین قطعنامه از مجموع قطعنامه های صادر شده در این مورد است.

✓ در خلال فاصله این قطعنامه با قطعنامه ۵۸۸ ، رفت و آمد ها و جلسات فشرده ای مابین مراجع حقوقی منطقه و بین المللی برگزار شد تا خواسته های به حق ایران در لابه لای بند های آن قرار گیرد.

✓ این قطعنامه پس از عملیات کربلای ۵ صادر شد.

- **برخورد دوگانه سازمان ملل در صدور قطعنامه ها :**

شورای امنیت سازمان ملل که ابزاری در خدمت استکبار جهانی است، در صدور قطعنامه در دو جنگ عراق علیه ایران و نیز عراق علیه کویت دارای دو چهره متفاوت و متضاد بود که به اختصار به آن اشاره می شود:

-شورای امنیت در تجاوز عراق به کویت در سال ۱۳۶۹ در مدت چهار ماه، ۱۲ قطعنامه صادر می کند؛ (اولین آن بلافاصله و کمتر از دو ساعت بعد از آغاز تجاوز).

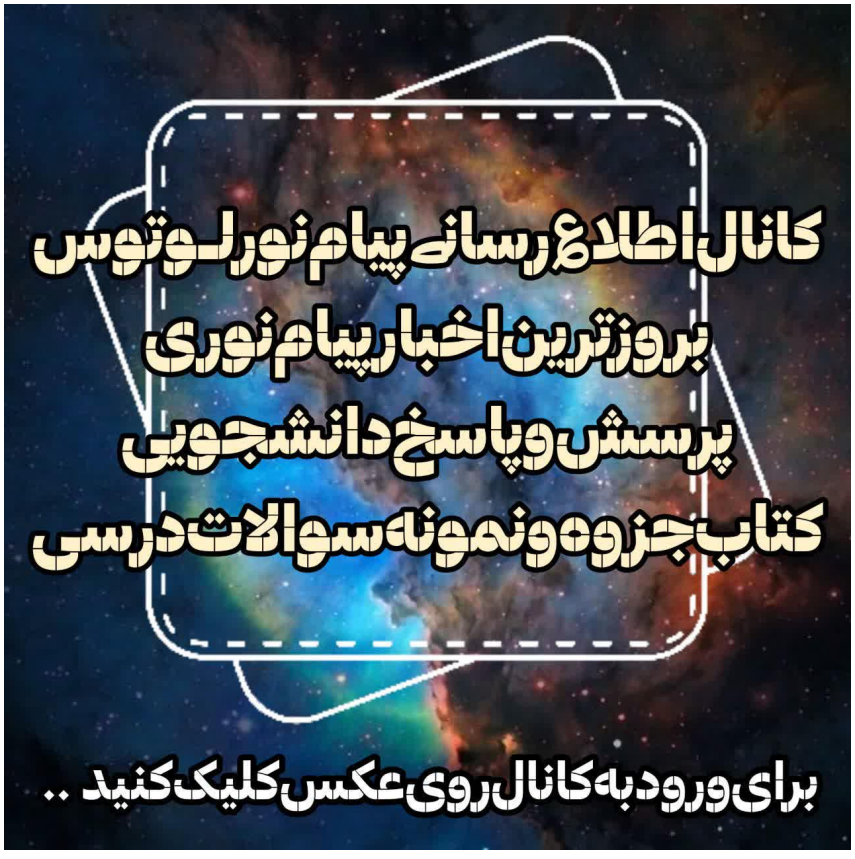
-در قطعنامه های مربوط به ایران و عراق از لفظ " وضعیت " ولی در تجاوز عراق به کویت بلافاصله از لفظ "تجاوز" استفاده نمود!

-با بیانیه عراق مبنی بر الحاق کویت به این کشور، به شدت برخورد و محکوم می نمایند!

-عراق در قطعنامه ۶۶۵ سازمان ملل تحریم دریایی میشود!

-شورای امنیت در ۱۳۶۹/۹/۸ش به کشورهای همکار کویت اجازه داد که برای اخراج عراق از کویت از تمام وسایل لازم استفاده کنند. اقدامات شورای امنیت در نهایت به حمله نظامی به نیروهای عراقی مستقر در کویت منجر شد و ادامه مناقشه در پایان به حذف رژیم صدام حسین نیز منجر گردید.

-عراق حدود ۱۱ سال بعد از تجاوز به ایران، در سال ۱۳۷۰ از سوی دبیر کل سازمان ملل، متجاوز معرفی می شود در حالی که در تجاوز به کویت در کمتر از دو ساعت به عنوان متجاوز معرفی شد !

فصل دوازدهم

مقطع پایانی جنگ

جنگ بین کشور ها معمولا در سه حالت به پایان می رسد:

- **حالت اول:** یکی از دو کشور درگیر جنگ، بر کشور دیگر غلبه می کند و جنگ با پیروزی یکی از طرفین به پایان می رسد.

مثال: حالتی که در جنگ جهانی دوم بر سر آلمان آمد و متفقین پیروز جنگ شدند.

- **حالت دوم:** شرایط درگیری و نزاع با برقراری آتش بس پایان می یابد ، اما جنگ به صورت کلی پایان یافته تلقی نمی شود.

مثال: شرایطی که درجنگ سوریه و رژیم اشغالگر قدس برقرار است.

- **حالت سوم:** طرفین جنگ با پذیرش شرایطی که معمولا کشوری ثالث یا نهاد و سازمان بین المللی پیشنهاد می کند، به جنگ خاتمه می دهند.

مثال: شرایطی که در جنگ عراق علیه ایران پدید آمد و طرفین بر اساس قطعنامه ۵۹۸ به درگیری خود خاتمه دادند.

- **زمینه های صدور قطعنامه ۵۹۸:**

- قطعنامه‌های ۵۸۲ و ۵۸۸ تا حدودی زمینه‌های مناسب برای صدور ۵۹۸ بوده است .
- رد قطعنامه ۵۸۸ توسط ایران، شورای امنیت را در یک فشار شدید قرار داد تا این جنگ طولانی را به اتمام رساند .
- در طی این مدت حملات هوایی عراق به کشتی‌ها و تأسیسات انتقال نفت ایران در خلیج فارس افزایش یافت .
- حملات سنگین نیروهای رزمنده ایران نیز به بخش‌هایی از خاک عراق و خصوصاً تهدید بصره باعث شد که شورای امنیت، فکری اساسی بکند .

پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران

* رئیس جمهور وقت ایران در نامه‌ای به دبیر کل سازمان ملل، موافقت ایران را با قطعنامه ۵۹۸ اعلام کرد: « ایران تصمیم گرفته است که رسماً قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت را به خاطر اهمیتی که برای حفظ جان انسان‌ها، برقراری عدالت و صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی قائل است، بپذیرد .»

* دبیر کل سازمان ملل، بلافاصله اعلام کرد که ایران رسماً و بدون قید شرط قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفته است. وی اظهار امیدواری کرد «که تا دو روز آینده آتش‌بس میان دو کشور برقرار شود »

* رژیم بعث عراق با درک این که در اجرای این قطعنامه متضرر خواهد شد و در نتیجه هیچ امتیازی پس از هشت سال جنگ دریافت نخواهد کرد، کارشکنی‌های خود را ادامه می‌داد .

- **دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران :**

۱- حضرت امام خمینی (ره) رهبر و ولی فقیه، براساس اختیاری که به موجب اصل صد و ده قانون اساسی داشتند، قطعنامه را پذیرفتند و آن را به مصلحت نظام تشخیص دادند .

۲- شرایط بین‌المللی نامساعد، به نحوی که عراق با پذیرش کلیه قطعنامه‌های شورای امنیت ادعای صلح‌طلبی داشت و در مجامع بین‌المللی، ایران را جنگ‌طلب معرفی می‌کرد .

۳- شرایط جدید و پیچیده در منطقه با حضور بی‌سابقه نیروهای نظامی آمریکا و متحدینش در خلیج فارس، برای نمونه حمله به هواپیمای مسافربری ایران اخطاری برای ایران بود .

۴- کاربرد وسیع سلاح‌های شیمیایی توسط عراق و عکس‌العمل ضعیف مجامع بین المللی در این مورد .

۵- شرایط نامساعد اقتصادی به عنوان مثال نامه مسئولان اقتصادی کشور در خصوص ناتوانی در ادامه مدیریت اقتصادی کشور .

۶- توسعه کمی و کیفی گسترده ارتش عراق در بعد تجهیزات و نیروی انسانی و تشدید تحریم تسلیحاتی علیه ایران از ناحیه قدرت های استکباری به ویژه امریکا.

- **گزیده‌هایی از پیام امام خمینی (ره) مبنی بر قبول قطعنامه ۵۹۸**

« شما عزیزان از هر کس بهتر می‌دانید که این تصمیم برای من چون زهر کشنده است ولی راضی به رضای خداوند متعال هستم و برای صیانت از دین او و حفاظت از جمهوری اسلامی اگر آبرویی داشته باشم خرج می‌کنم .

خداوندا ما برای دین تو قیام کردیم و برای دین تو جنگیدیم و برای حفظ دین تو آتش‌بس را قبول می‌کنیم .

خداوندا تو خود شاهدی که ما لحظه‌ای با آمریکا و شوروی و تمام قدرت‌های جهان سر سازش نداریم و سازش با ابرقدرت‌ها و قدرت‌ها را پشت کردن به اصول اسلامی خود می‌دانیم .»

- **اجرای تهاجم گسترده و مجدد ارتش بعث عراق به جمهوری اسلامی ایران**

❋ ارتش بعث عراق صبح روز جمعه ۱۳۶۷/۰۴/۳۱ تهاجم سراسری مجدد خود را از سه منطقه به ایران آغاز کرد .

❋ در منطقه جنوب از دو محور شلمچه و کوشک به داخل خاک ایران پیشروی کردند که هدف آن‌ها محاصره و تصرف مجدد شهر خرمشهر بود و در محور کوشک، با تصرف مرز، قصد اشغال جاده اهواز ـ خرمشهر را داشتند .

❋ در منطقه غرب کشور، دشمن شهرهای قصر شیرین، سرپل ذهاب، گیلان غرب، نفت شهر، سومار و مناطق میمک، صالح‌آباد، گلان، امیرآباد و شهر مهران را اشغال و در استان کرمانشاه در محور قصر شیرین و سر پل ذهاب تا روستای پل ماهیت، پیشروی کرد .

❋ در منطقه شمال غرب نیز ارتش عراق اقدام به حمله نمود که بدون کسب موفقیت متوقف شد .

- **دفع تهاجم مجدد ارتش بعثی عراق در خوزستان**

❋ با تهاجم مجدد عراق به کشور به‌ویژه در منطقه جنوب، هجوم مردم به سوی جبهه‌های جنگ آغاز شد و سپاه به سازماندهی نیروهای بسیج پرداخت و آن‌ها را در قالب یگان‌های سازمانی در مقابل ارتش عراق آرایش داد .

❋ پس از ۲۴ ساعت و بعد از درگیری های شدید، ارتش عراق عقب‌نشینی به مرزهای بین‌المللی را شروع کرد .

- **اجرای عملیات فروغ جاویدان توسط منافقین**

❋ منافقین با پشتیبانی هوایی عراق در ساعت ۶ روز دوشنبه ۱۳۶۷/۵/۳ پس از عبور از داخل خاک عراق، وارد خاک ایران شده و در ساعت ۱۶ از مرز خسروی و در ساعت ۱۷ از قصر شیرین و در ساعت۱۸ از سر پل ذهاب عبور کردند .

❋ پس از عبور منافقین از مسیرهای تعیین‌شده، درگیری‌های پراکنده و محدود نیروهای خودی با آن‌ها آغاز شد .

- **اجرای عملیات مرصاد**

❋ با هجوم منافقین، عملیات زمینی یگان‌های سپاه از سمت‌های مختلف آغاز شد و همزمان با آن، هجوم نیروی هوایی و هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ستون‌های منافقین را مورد هجوم قرار دادند .

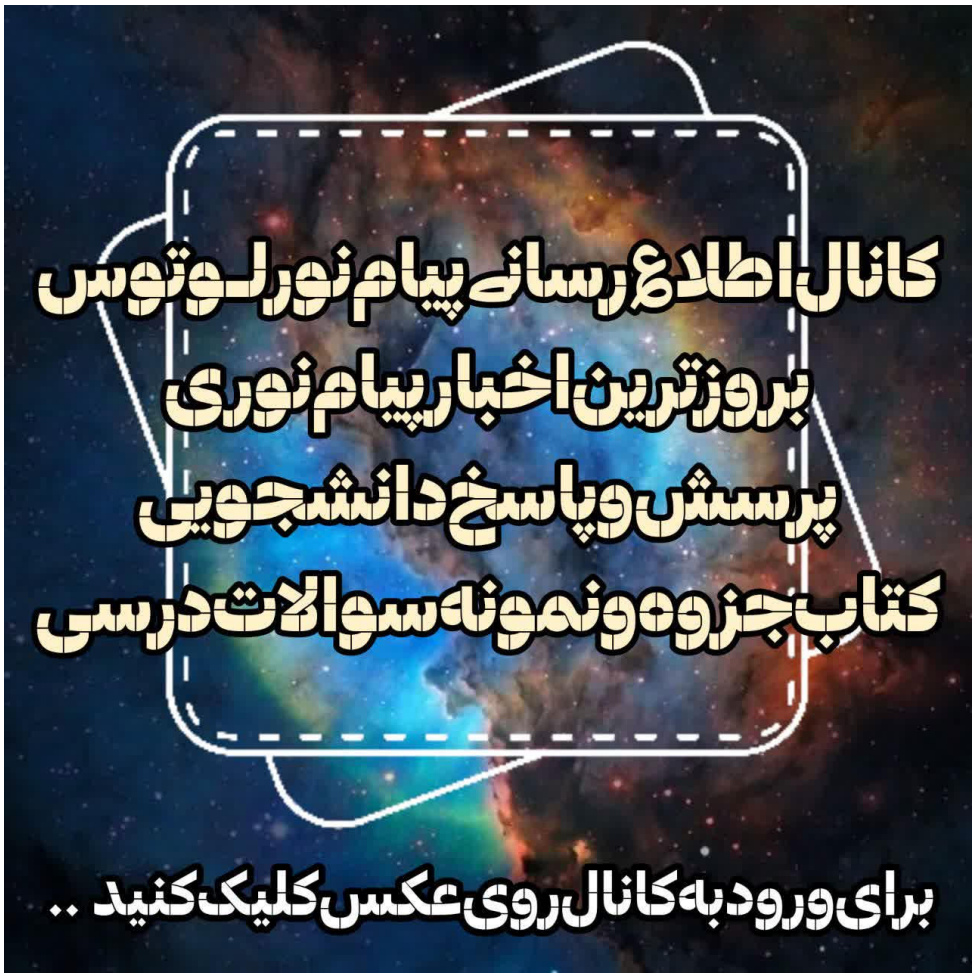
❋ جنگ و گریز در گردنه استراتژیک چهارزبر ادامه داشت و در کمتر از ۳ ساعت ستون نیروهای سازمان متوقف و زمین‌گیر شدند. نیروهای منافقین تلاش خود را برای عبور از تنگه چهارزبر آغاز کردند که بی‌نتیجه بود و با دادن تلفات مجبور به عقب‌نشینی به خاک عراق شدند .

- **پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی عراق :**

با تغییر اوضاع به زیان رژیم بعث عراق و فشارهایی که از سوی ابرقدرت‌ها، کشورهای منطقه و سازمان ملل به این کشور وارد شد، مقامات عراق در ۶۷/۵/۱۵ در نامه‌ای به دبیر کل سازمان ملل رسماً اعلام کردند: «عراق نیز با آتش‌بس موافقت می‌کند ».

- **اعلام آتش بس از سوی شورای امنیت سازمان ملل**

با تصمیم مقامات دو کشور جمهوری اسلامی ایران و رژیم بعث عراق نسبت به تاریخ اجرای آتش‌بس، سرانجام در فاصله کمتر از دو هفته از تعیین زمان برقراری آتش‌بس تا اجرای آن، کلیه تلاش‌های دبیر کل سازمان ملل برای استقرار نیروهای ناظر بر آتش‌بس (یونیماک) در جبهه‌های جنگ و در پایتخت دو کشور انجام گرفت و جنگ ایران و عراق، پس از گذشت هشت سال از تجاوز عراق به ایران پایان یافت .

فصل سیزدهم

نقش قدرت های استکباری و کشورها در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران

در جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق علیه جمهوری اسلامی ایران تعداد بسیاری از قدرت های استکباری و کشورهای جهان از قبیل بلوک غرب به سرکردگی آمریکا و بلوک شرق با محوریت شوروی عمده کشورهای عربی به ویژه کشورها ی حاشیه جنوبی خلیج فارس و سازمان های منطقه ای و بین المللی به یاری صدام و حزب بعث عراق شتافتند. این حمایت ها به روش های مختلفی از جمله سیاسی، اقتصادی و روانی، اطلاعاتی تبلیغاتی و نظامی بود.

- **کشورهای عربی :**

در طول جنگ، کشورهای عربی حاشیه جنوبی خلیج فارس به روش های مختلف به عراق کمک کردند که به برخی از آن ها که نقش تعیین کننده داشتند اشاره می شود:

۱- کشورهای عربستان و کویت:

کشورهای عربستان و کویت با ارسال کمک های مالی و نظامی خود به عراق بخشی از هزینه های این کشور را در دوران جنگ تحمیلی عراق علیه ایران متحمل شدند.

۲- کشور اردن:

این کشور با آغاز جنگ تحمیلی ، به طور رسمی حمایت خود را از عراق اعلام کرد و در دوران جنگ شبکه حمل و نقل وسیعی بین اردن و عراق ایجاد شد و بندر عقبه اردن برای حمل و نقل سلاح و تجهیزات نظامی در اختیار عراق قرار گرفت. همچنین نظامیان این کشور برای مقابله با رزمندگان اسلام به جبهه های عراق اعزام شدند.

۳- کشور مصر:

در آستانه جنگ، مصر با ایران و عراق رابطه دیپلماتیک نداشت، اما با آغاز جنگ، معامله اقتصادی و نظامی بزرگی بین عراق و مصر صورت گرفت. این معامله شامل تحویل سلاح های سنگین و بالگرد به عراق از طریق مصر پرداخت نقدی آن از سوی عراق بود.

۴- کشور سوریه:

سوریه در جنگ تحمیلی علیه ایران ، مواضع و جهت گیری های متغیری را در پیش گرفت اما همواره پیوند راهبردی خود با ایران را تا پایان جنگ حفظ کرد.

۵- **کشور لیبی:**

لیبی در آغاز جنگ حمایت خود را از ایران اعلام کرد و روابط دو کشور در حوزه نظامی و سیاسی در جریان بود. حمایت لیبی از ایران تا سال ۱۳۶۴ ادامه داشت ولی به دلیل پیروزی رزمندگان اسلام و واکنش دولت های منطقه و قدرت های استکباری به تدریج سیاست های معتدل تری را در پیش گرفت و در اواخر سال ۱۳۶۵ تبدیل به مخالف جدی ایران در جنگ شد.

- **بلوک غرب:**

بلوک غرب با محوریت ایالت متحده آمریکا همراه با کشور های مهم اروپا نظیر فرانسه ، آلمان، انگلستان و ... نقش بسزایی در پشتیبانی رژیم عراق داشتند که به شرح زیر است.

۱- **آمریکا:**

دشمنی آمریکا با ملت ایران سابقه دیرینه دارد. ملت ایران چه پیش از انقلاب اسلامی و چه پس از آن بیشترین میزان خصومت را از جانب نظام استکباری آمریکا شاهد بوده و متحمل خسارت مادی و معنوی بی شماری شده است.

آمریکا با توجه به اشتغال بخشی از خاک ایران از سوی ارتش بعث عراق و در موضع برتر ایران بودن عراق که همه این ها را در راستای منافع خود می دید تصمیم گرفت که در ابتدای جنگ ، اعلام بی طرفی کند. این موضع در آن موقع کاملاً به نفع عراق بود.

پس از آزادسازی خرمشهر و ورود رزمندگان اسلام به خاک عراق و در ادامه آن تا عملیات والفجر ۸، آمریکا تصمیم به اتخاذ سیاست های آشکار به نفع عراق در جنگ گرفت تا مانع از پیروزی ایران و سقوط دولت صدام شود؛ بدین منظور و برای تسلط به اوضاع منطقه ، به طور رسمی وارد جنگ شد و به بهانه احتمال مسدود شدن تنگه هرمز و قصد صدور نفت به کشورهای صنعتی ، کشورهای اروپایی (انگلستان، فرانسه و اتریش) را در جنگ وارد کرد، گشتی های جنگی را افزایش داد و با تهاجم به سکوهای نفتی ، کشتی های نفت کش و هواپیماهای مسافربری ایران به تشنّجات بیشتر در منطقه خلیج فارس ادامه داد.

۲- **فرانسه:**

این کشور از همان روزهای آغاز جنگ ، حمایت گسترده ای را از عراق به عمل آورد. فرانسه یکی از عمده ترین صادر کنند گان تسلیحات به عراق و تقویت کننده توان نظامی و از حامیان اصلی آن کشور در صحنه سیاسی بود. به گزارش مجله نیوز و یک چاپ آمریکا ، فرانسه در طول جنگ در حدود ۱۶,۶ میلیارد دلار سلاح های پیشرفته به عراق فروخت.

۳- **انگلستان:**

دولت انگلستان برای تغییر موازنه قدرت به نفع عراق ، از سال ۱۳۶۰ تا پایان جنگ تحمیلی دست به اقدامات زیر زد :

۱- همراهی با آمریکا و ترغیب کشورهای دیگر به تحکیم تحریم اقتصادی علیه ایران
۲- اعطای اعتبارات مالی و ارسال انواع کالا ، دارو و مواد غذایی به عراق
۳- تلاش در همراه کردن کشورهای دیگر با سیاست های ضد ایرانی آمریکا در راستای صدور قطعنامه و بیانیه های مختلف و محکوم کردن ایران در سازمان ملل و سایر محافل بین المللی
۴- اعمال فشار و منع کشورهای خارجی از صدور تسلیحات به ایران
۵- همراهی تفنگ داران دریایی انگلیس در خلیج فارس با آمریکا بر ضد ایران
۶- تأمین انواع سلاح های شیمیایی عراق و یاری رساندن به آنها برای تولید این سلاح ها

۴- آلمان:

آلمان در جنگ تحمیلی سکوت اختیار کرد. اما با شروع حملات ایران و چرخش نتیجه جنگ به سود انقلاب اسلامی ، به حمایت گسترده از عراق پرداخت و با فرستادن کمک های تسلیحاتی و اقتصادی کوشید از شکست عراق جلوگیری کند . در دوران جنگ ، بیشترین کمک آلمان در زمینه ارسال مواد شیمیایی به عراق بود. این کشور اطلاعات بدست آمده از مجروحان شیمیایی ایران را در بیمارستان های آلمان در اختیار عراق می داد تا از آن ها برای اصلاح ترکیبات شیمیایی مورد استفاده در سلاح های شان در کارخانجاتی که در سامرای عراق ساخته بودند، بهره برداری کنند. از طرفی فناوری آلمان این امکان را برای عراق فراهم می ساخت تا به تدریج تولید و ساخت قطعات موشک از جمله موشک اسکاد و بدنه آن را آغاز کنند.

- **بلوک شرق:**

بلوک شرق با محوریت اتحاد جماهیر شوروی، همراه با کشورهای چین و ... در جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق علیه ایران ،از کشور عراق پشتیبانی می کردند.

۱- اتحاد جماهیر شوروی:

نقش و موضع گیری های شوروی را در جنگ تحمیلی عراق بر علیه ایران را می توان به سه دوره تقسیم بندی کرد:

دوره اول: در زمان تجاوز عراق بر علیه ایران ، شوروی با هر دو کشور رابطه سیاسی داشت، لذا در این جنگ اعلام بی طرفی کرد و سیاست مداران این کشور تلاشهایی برای میانجیگری و برقراری صلح از طریق کشورهای دیگر به عمل آورند.

دوره دوم: از آزادسازی خرمشهر به بعد و با ورود ایران به داخل خاک عراق و پیروزی های ایران در جنگ، نگرانی شوروی تشدید شد و سیاستمداران این کشور احساس کردند که باید به حمایت از عراق بپردازند تا آن کشور از سقوط حتمی نجات یابد.

دوره سوم: پس از فتح فاو که خطر شکست عراق بیشتر شد ، شوروی به حمایت جدی تر از آن کشور پرداخت و انواع کمک های نظامی و غیر نظامی خود را به آن کشور روانه کرد. کمک های شوروی در ابعاد مختلف نظامی، به قدری گسترده و زیاد بود که عراق در فاصله ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۷ توانست نیروی زمینی خود را از ۲۶ لشکر به ۴۵ لشکر افزایش دهد.

۲- **چین:**

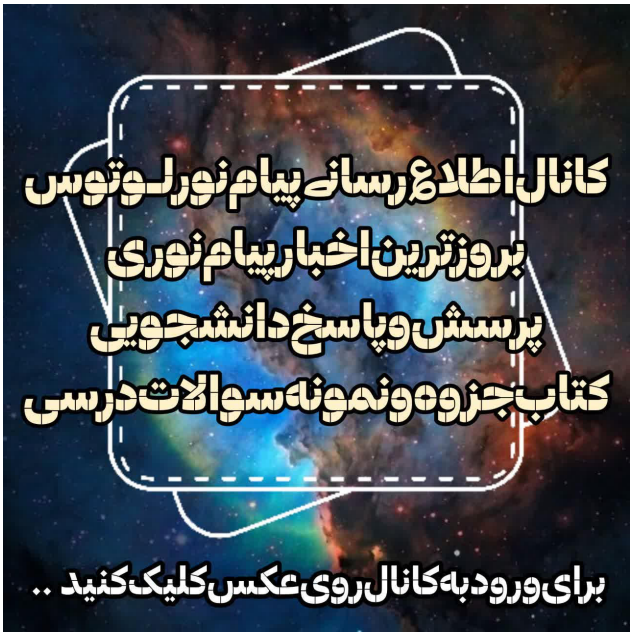
موضع گیری چین در جنگ تحمیلی تعیین کننده و با اهمیت نبود. از این رو مقامات چین به طور رسمی از دو کشور خواستند که دست از جنگ بردارند و از راه مذاکره مسایل خود را حل کنند هر چند کمک ها نظامی چین به عراق بسیار بیشتر از ایران بود ولی کمک های چین به عراق در راستای کمک بلوک کمونیستی به آن تلقی می شد.

سازمان ملل متحد:

از آنجا که قدرت های بزرگ در سازمان ملل متحد نقش و نفوذ مستقیمی دارند، همواره عراق را مورد حمایت یک جانبه قرار می دادند. به طوری که مصوبات شورای امنیت همواره بر جنایت های عراق سرپوش می گذاشت و رفتار غیر انسانی و ضد حقوق بشر این کشور را توجیه می کرد.

مروری بر قطعنامه های شورای امنیت نشان می دهد که این کشور ها حتی در مواردی که فجایع عراق وجدان بشری را هم به درد می آورد از محکوم کردن عراق خودداری می کردند.

با توجه به آمار و اسناد موجود در مجموع ۳۶ کشور شامل کشورهای عربی، بلوک غرب و بلوک شرق در دوران هشت سال دفاع مقدس به عراق کمک کرده اند.

فصل چهاردهم

پیروزی ایران در دفاع مقدس (نتایج و دستاورد ها)

دوران دفاع مقدس یکی از مقاطع فراموش نشدنی و بی نظیر تاریخ است. مردم ایران در شرایطی که تازه با نهضت اسلامی خود توانسته بودند حکومتی جدید را در کشور شکل دهند و هنوز ساختارهای سیاسی و نظامی جدید را آرایش نداده بودند و تحت فشارهای تبلیغاتی ، اقتصادی و جریانات داخلی بودند. از طرف دیگر کشور عراق از همه امکانات لازم برای شروع جنگ برخوردار بود مشکل مالی نداشت ، حمایت تسلیحاتی هم می شد و تبلیغات جهانی هم به نفع وی بود.

در چنین وضعیتی ایران به مقابله با قوای متجاوز عراق پرداخت و برای اولین بار در تاریخ جنگ های ایران ذره ای از خاک ایران در تصرف ارتش متجاوز باقی نماند.

معیار پیروزی و شکست کشورها در جنگ شامل دو نکته اساسی به شرح زیر است :

۱- طرف پیروز چه در حالت دفاع و با تهاجم به اهداف نهایی خود نایل شود.
۲- طرف شکست خورده چه در حالت دفاع و چه در حالت تهاجم به اهداف نهایی خود نایل نشود.

- **دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران:**

دلایل متعددی برای پیروزی انقلاب اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس وجود دارد که عمده آنها به شرح زیر می توان اشاره کرد :

۱- حفظ، تثبیت و تداوم انقلاب اسلامی :

هدف اصلی رژیم بعثی عراق و قدرت های استکباری حامی آن، براندازی نظام جمهوری اسلامی ایران بود. ایران نه تنها با تحمیل جنگ از سوی استکبار جهانی تضعیف نشد بلکه به قدرت و بالندگی نیز رسید و امروزه شاهد آثار آن در اقصی نقاط جهان مثل خاور میانه ، شمال آفریقا و آمریکای جنوبی در رویش و خیزش امواج ضد استکباری و ضد آمریکایی هستیم.

۲- شکست استراتژی رژیم بعث عراق :

نگاهی به تاریخ معاصر نشان دهنده این واقعیت است که جنگ های قرون اخیر همواره با جدا شدن بخشی از خال ایران به ویژه در دوران حکومت پادشاهان بی کفایت قاجار و پهلوی را در پی داشته است ولی در جنگ تحمیلی ، دشمن بعثی نتوانست به ادعاهای خود در مورد اروند رود و سایر و سایر نقاط مرزی کوچکترین دسترسی پیدا کند.

۳- پذیرش مجدد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی رژیم بعث عراق :

صدام که با پاره کردن قرارداد الجزایر جنگ را آغاز کرد، در نهایت با پذیرش همان قرارداد در ششمین و آخرین نامه خود در ۱۳۶۹/۵/۲۴ به رییس جمهور وقت ایران: « بدین ترتیب همه آنچه را که می خواستید و برآن تکیه می کردید تحقق می یابد و دیگر اقدامی جزء مبادله اسناد باقی نمی ماند.»

۴- معرفی عراق به عنوان متجاوز :

دبیر کل وقت سازمان ملل متحد (خاویر پرز دکوئیار) طی سند S/۲۳۲۷۳ در ۹ دسامبر ۱۹۹۱ م (۱۳۷۰/۹/۱۸ش) رژیم بعث عراق را متجاوز و آغاز کننده جنگ علیه ایران معرفی کرد که این موضوع تحقق یکی از شرایط و خواسته های جمهوری اسلامی ایران بود.

نتیجه: با عنایت به دلایل ذکر شده معلوم می شود که جمهوری اسلامی ایران پیروز قطعی این جنگ بوده است، زیرا توانست دشمن متجاوز را در کلیه اهداف خود ناکام بگذارد و ار موجودیت و تمامیت ارضی خود به نحو احسن دفاع نماید.

- **عوامل پیروزی انقلاب اسلامی ایران :**

مهم ترین عوامل پیروزی جمهوری اسلامی ایران در تقابل با رژیم بعث عراق و استکبار جهانی، به شرح زیر است:

۱- رهبری و فرماندهی حضرت امام خمینی (ره):

با آغاز جنگ ، بزرگترین نقطه قوت ایران ، وجود رهبری معنوی، پر جاذبه، دور اندیش ، شجاع، توانمند و با حکمتی بود که مردم ایران او را از صمیم قلب دوست داشتند و توانسته بود به عنوان نقطه اتکا و توانمندی روحی ملت ایران عمل کند. ایشان به سرعت انسجام ملی را در کشور علیه متجاوز شکل دادند و مقاومتی مثال زدنی را از ملت ایران به نمایش گذاشتند.

۲- ارزش های دینی و مذهبی:

ارزش ها، از مهم ترین اجزاء یک فرهنگ به شمار می آیند؛ ارزش هایی که در حماسه دفاع مقدس تبلور یافت و از عوامل پیروزی بر دشمن بود، ریشه در فرهنگ ناب اسلامی و باورهای دینی و اعتقادات رزمندگان اسلام داشت. دین باوری و استکبار ستیزی ،عشق به میهن زندگی هدفمند و تلاش در راه سازندگی وطن و سرمایه های گران بهایی که نزد ایران دارد.

۳- پشتیبانی مردم از دفاع مقدس:

در دوران دفاع مقدس ، ملت ایران ظرفیت روحی بالا و تحمل فراوانی از خود نشان دادند. میل به فداکاری ایستادگی در بین مردم افزایش یافت.

در جنگ تحمیلی رژیم بعثی عراق علیه ایران ، اقشار مختلف مردم که توانایی حضور داشتند به صف رزمندگان می پیوستند و آن ها که این توانایی را نداشتند ، با پشتیبانی های مادی و معنوی خود را از رزمندگان اسلام حمایت می کردند.

۴- ابتکارات و خلاقیت ها:

جبهه های جنگ ، فرمانده هایی را پرورش داد خلاقیت و امید آن ها به پیروزی، تحول عظیمی را در تغییر وضعیت جنگ به نفع ایران ایجاد کرد.

رزمندگان اسلام در هشت سال دفاع مقدس توانستند تاکتیک ها، تکنیک ها و راهبردی خود را بر راهبرد و دشمن غلبه دهند و اصول مهم نظامی آن ها را برهم بزنند. به عنوان مثال تعویض محیط های جغرافیایی جنگ، تغییر تاکتیک ها، غافل گیر کردن دشمن در محیط های مختلف عملیات، تعویض شیوه های نبرد، انجام عملیات های شبانه، ایجاد قابلیت و ساخت تجهیزات مهندسی مانند پل های کوثر، خیبر و بعثت ، طراحی و ساخت کشتی های تندرو به منظور عبور از اروند رود و عملیات خلیج فارس و ... نمونه های از ابتکارات و خلاقیت های رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدس است.

۵- همبستگی ملی و مشارکت عمومی:

وحدت و یکپارچگی مردم در پیروزی انقلاب اسلامی و همچنین دوران دفاع مقدس موجب تقویت کشور و دور کردن تهدیدات شده است.

عناصر همبستگی ملی در دفاع مقدس عبارت بود از : معنویت اسلامی ، ارزش های دینی و ملی و فرهنگ ایرانی اسلامی که از نشانه های آن می توان به اجتماعات مردمی در تشکیل نهاد انقلابی بسیج و شرکت در جبهه های جنگ و همچنین مشارکت مردم در حوزه های انتخابی برای رای دادن حتی در زیر بمباران و موشک باران دشمن اشاره کرد.

۶- سبک فرماندهی و مدیریت فرماندهی و مدیریت جبهه:

سبک فرماندهی و مدیریت فرماندهان در جبهه های جنگ متفاوت از شیوه های مرسوم در سایر ارتش های جهان بود. گرچه سلسله مراتب و فرماندهی و فرمان بری در بین رزمندگان وجود داشت ولی در عین حال رابطه ای دو سویه بر مبنای محبت و مهربانی بین فرمانده و فرمان بر برقرار شده است.

- **نتایج و دستاورد های جمهوری اسلامی ایران:**

پیروزی جمهوری اسلامی ایران در دفاع مقدس نتایج و دستاوردهای فراوانی در عرصه های داخلی و خارجی داشت که به قسمتی از آنها اشاره می شود:

۱- دستاوردهای داخلی:

۱-۱ عرصه سیاسی و امنیتی:

- ✓ حاکمیت انقلابی و مردم و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
- ✓ شکست احزاب مسلح و دموکرات دکوملر
- ✓ از بین بردن قدرت نظامی حزب بعث و سقوط صدام حسین و انهدام منافقین تا حدود زیاد

۱-۲ عرصه اجتماعی و فرهنگی

- ✓ داشتن روحیه قناعت و صرفه جویی
- ✓ رشد باور های دینی و مذهبی
- ✓ تولد تفکر بسیجی با عنوان ایدولوژی کارآمد دفاع مقدس
- ✓ رشد فضای اخلاقی و معنوی
- ✓ تکلیفی عمل کردن در دفاع به عنوان یک وظیفه
- ✓ رواج فرهنگ ساده زیستی به جای فرهنگ رفاه طلبی و سرمایه داری
- ✓ ابتکار عمل در ساخت قطعات و وسایل و تجهیزات مورد نظر
- ✓ خود کفایی در کالا ها و تجهیزات اساسی در مقابل تحریم های اقتصادی

۱-۳ عرصه اقتصادی:

- ✓ مقاومت ملت ایران با روحیه قناعت و صرفه جویی در برابر تحریم اقتصادی آمریکا
- ✓ خودکفایی بخش قابل توجهی از نیازهای ضروری با تولید و ساخت نیازهای مختلف عمومی و تخصصی
- ✓ توزیع عادلانه کالا بین مردم با قیمت مناسب
- ✓ مبتلا نشدن کشور به قحطی یا بیماری های ناشی از کمبود تغذیه
- ✓ عرصه علمی و فناوری
- ✓ ساخت انواع موشک ها
- ✓ پیشرفت در امور هوا و فضا
- ✓ افزایش توان پدافند هوایی
- ✓ شناخت انواع هواپیما بالگرد و کشتی
- ✓ شناخت انواع جدیدی هواپیماهای سبک شناسایی و پهباد

۱-۴ عرصه نظامی:

- ✓ افزایش قدرت بازدارندگی با بکارگیری نیروهای داوطلب مردمی در سازمان رزم سپاه پاسداران
- ✓ رها شدن ارتش جمهوری اسلامی ایران از وابستگی نظامی و بروز قابلیت های خود در دفاع مقدس
- ✓ آشنا شدن مردم با فرهنگ جهاد و شهادت بر اثر تبیین از ریشه های دفاعی امام خمینی(ره)
- ✓ عقب راندن رژیم بعث عراق از سرزمین جمهوری اسلامی ایران با تلاش و فداکاری نیروهای مسلح
- ✓ دور شدن تهدیدات نظامی منطقه ای و بین المللی از کشور بر اثر شکست ارتش پولادین رژیم بعث عراق
- ✓ برزو ابتکارات و خلاقیت های فنی و مهندسی نظامی و طراحی نیازهای ویژه در دوران دفاع مقدس

۲-دستاورد های خارجی

۲-۱ عرصه سیاسی :

- ✓ تثبیت اقتدار نظام جمهوری اسلامی
- ✓ ارائه شیوه های مبارزه با ستمگران برای کشورهای اسلامی و جهان مستضعفان
- ✓ جدی گرفتن نقش ویژه ایران در تأمین امنیت منطقه در روابط سیاسی و منطقه ای
- ✓ مورد تردید قرار گرفتن عملکرد سازمان بین المللی و منطقه ای
- ✓ مطرح شدن انقلاب اسلامی به عنوان الگوی مبارزه مردمی در سطح منطقه و جهان
- ✓ متجاوز شناخته شدن رژیم بعث عراق توسط سازمان ملل متحد

۲-۲ عرصه نظامی:

- ✓ موفقیت های نیروهای مسلح با اتکا به پشتوانه مردمی علیه متجاوزان داخلی و خارجی
- ✓ دیکته کردن خواسته های به حق نظام مقدس جمهوری اسلامی در مجامع بین المللی با قدرت ها بر اثر حضور قدرتمندانه نیروهای مسلح و مردمی در هشت سال دفاع مقدس
- ✓ الگو شدن نیروهای مسلح و مردمی جمهوری اسلامی ایران برای مبارزه نیروهای مقاومت اسلامی در مقابل سلطه استکبار جهانی در منطقه

فصل پانزدهم

فرهنگ شهادت و ایثار

شهید و شهادت

شهید در لغت به معنای گواه ، حاضر، ناظر، و... و در اصطلاح دینی به کسی اطلاق می شود که با انتخاب آگاهانه ،و بر اساس حجت شرعی، در راه خدا به شهادت می رسد.

احادیث در خصوص ارزش شهادت

۱- پیامبر اعظم (ص): بالاتر از هر خیر و نیکی خیر و نیکی وجود دارد تا انسان در راه خدا کشته شود که بالاتر از در راه خدا کشته شدن ، خیر و نیکی یافت نشود.

۲- پیامبر اعظم(ص): شهادت برترین مرگ ها است.

۳- پیامبر اعظم: دوست دارم در راه خدا کشته شوم نه یک بار و دو بار و بارها کشته شوم و زنده شوم و بازهم کشته شوم.

مقام شهید

قران کریم: برای کسانی که در راه خدا کشته می شوند نگویید مردگان اند(کلمه اموات را برای آن ها به کار نبرید)بلکه آنها زنده اند، لیکن شما درک نمی کنید.

وظیفه جامعه نسبت به شهید

- زنده نگه داشتن یاد و نام شهید
- الگو سازی از شخصیت و سیره زندگی و حماسه ایثار گرانه شهید.
- بزرگداشت و تکریم فرهنگ شهادت.

منزلت خانواده شهید

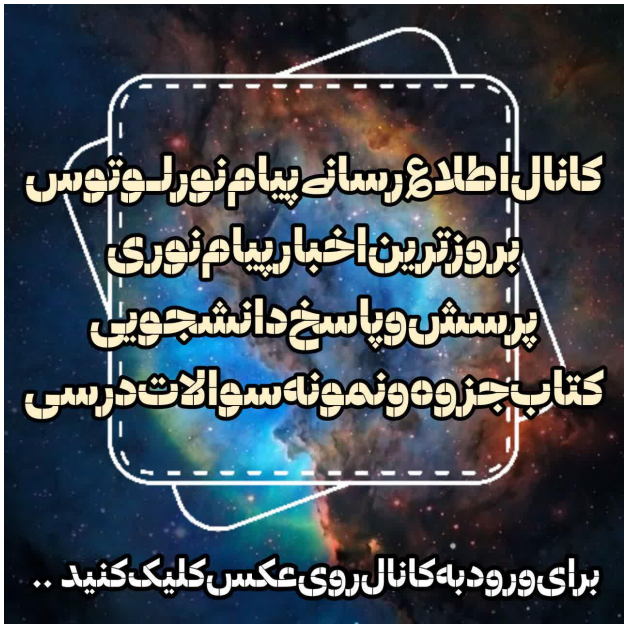
- خانواده شهدا از دو جهت شایسته تکریم و تجلیل و خدمت هستند:
- به دلیل اهلیت شایستگی اکتسابی و نقشی که در همراهی و همسویی با شهید ایفا می کنند.
- به خاطر انتصابی که با شهید دارند و در سایه دینی که جامعه به شهید دارد.

ایثار گری و فرهنگ جهاد و شهادت

- برخی از عناصر کلیدی فرهنگ جهاد و شهادت عبارتند از :
- سبقت گیری برای دیگران
- خطر پذیری
- افزایش مستمر توانایی

تشابهات دفاع مقدس و عاشورای حسینی

- رزمندگان هر دو برای دفاع از حریم ارزش ها و حفظ اسلام و رضای پروردگار رویاروی دشمن ایستاده اند.
- رهبر هر دو حرکت فرزندان پیامبراند.
- یاران امام خمینی (ره) همچون شهیدان کربلا ، کانون عرفان و محبت الهی و سرشار از ذوق و شهادت و فداکاری بودند.
- دشمن حاضر در حادثه کربلا و روز عاشورا و دفاع مقدس، در نهایت قساوت ، پستی، دنیاپرستی و خودخواهی عمل نموده است.
- همان مظاهر روز و شب عاشورا در جبهه های دفاع مقدس دیده میشود (زمزمه عاشقانه، نماز، عبادت و قرائت قرآن و آمادگی برای وصل و پیوند با محبوب)
- پایداری و شکیبایی زنان ایران اسلامی و نقش روشنگری و صبوری آنان، جلوه ای از صبوری و پیام رسانی قافله سالار اسیران کربلا ست.
- هر دو جریان رسوا گر شدند و نقاب از چهره دروغ و نفاق بر افکندند.
- در هر دو جریان از شهیدان شیر خوار تا پیروان سالخورده را می توان یافت.
- صحنه ها و موقعیت هایی همچون صحنه کربلا بارها در جبهه دفاع مقدس اتفاق افتاد مانند: تشنگی، جدا شدن سرها ، اسارت و ...
- پایان ۸سال دفاع مقدس ، هم همانند پایان عاشورا، تمام شدن و توقف راه نبود، بلکه پس از آن هوشیاری ، تحرک و بیداری های بزرگی را رقم زد.
- همچنان که انقلاب عاشورا تضمین کننده بقا و سلامت مکتب اسلام شد ، مجاهدت هشت سال دفاع مقدس نیز موجب تضمین بقا و سلامت انقلاب اسلامی شد.

فصل شانزدهم

جنگ نرم و رسالت دانشگاهیان

استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا بعد از جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به این نتیجه رسید که با وجود روحیه شهادت طلبی و ایثار و فداکاری مردم ایران به خصوص جوانان نمی تواند به طور مستقیم با ایران وارد نبرد شود، بنابر این ترجیح داد تغییر رویه دهد و جنگ را از حالت مستقیم به جنگ غیر مستقیم تبدیل کند. در نتیجه، صحنه ی نبرد به عرصه های اقتصادی، سیاسی، امنیتی و به خصوص فرهنگی کشیده شد.

در واقع عرصه ی کنونی ، جنگ فرهنگی است که برای تغییر رفتار نظام، تداوم و تاثیر پذیری بیشتری دارد که از آن به **جنگ نرم** تعبیر می شود.

- رهبر فرزانه انقلاب به مفهوم جنگ نرم توجه کرده و از ضرورت نقش آفرینی "دانشجویان به عنوان افسران و اساتید به عنوان فرماندهان " در کتاب هنر جنگ می گوید: «می شود جنگید، اما مهم ترین کار این است که شما در یک نبرد بدون جنگ ، پیروزی به دست آورید.» که منظور ایشان همان عملیات روانی و جنگ نرم است.
- **تعریف جنگ نرم:**

جنگ نرم عبارت است از هرگونه اقدام غیر خشونت آمیز است که ارزش ها و هنجار های جامعه هدف را مورد هجوم قرار می دهد تا سر انجام به تغییر در الگو های رفتاری موجود و خلق الگو های جدیدی منجر شود که با الگو های رفتاری نظام حاکم بر جامعه هدف تعارض دارد.

- **اهداف جنگ نرم:**

۱-تغییر در باور ها، ارزش ها و اعتقادات:

اگر جهان بینی و نظام ارزشی فرهنگ یک جامعه که جزو اساسی ترین باور و اعتقادات مردم است، دستخوش تحول و دگرگونی شود، در نتیجه شیوه های زندگی آنها دگرگون خواهد شد. جنگ نرم جنگ تخریب الگو ها است.

۲-تغییر در افکار و اندیشه ها:

در جنگ نرم دشمن تلاش می کند نوع نگاه و نحوه ی فکر کردن مردم جامعه را تغییر دهد. با تغییر باورها، افکار جدیدی در ذهن افراد جامعه شکل می گیرد که این اندیشه ها افراد را به جای مقابله کردن با دشمن، بالعکس در جبهه ی او قرار می دهد.

۳- تغییر در رفتار:

با تغییر در باور و اندیشه مردم یک جامعه، به تدریج انسان های استحاله شده، رفتاری از خود بروز می دهند که مورد رضایت و جزو خواسته های دشمن است.

۴-تغییر در ساختار:

در جنگ نرم علیه یک ملت، هدف دشمن ایجاد تغییر و دگرگونی در ساختارهای سیاسی آن جامعه و جایگزین کردن ساختار های جدید است.

وقتی هویت و باور های مردم جامعه دگرگون شود، نگرش سیاسی و قالب های تفکر و اندیشه نیز دگرگون می شود و الگو های رفتاری جدیدی شکل می گیرد که به سمت ساختارشکنی، جهت پیدا می کند و تا فروپاشی یک نظام سیاسی پیش می رود.

- **محور های عمده جنگ نرم استکبار جهانی:**

۱- ترساندن ملت های مسلمانان و تضعیف روحیه مقاومت و پایداری آن ها

۲- القای روحیه ی نا امیدی در بین مردم و مسئولان

۳- اسلام هراسی، ایران هراسی و شیعه هراسی در جهان

۴- ترویج و رشد بی بند و باری و اصالت دادن به لذت جویی مادی

۵- ترویج سکولاریسم، دموکراسی به سبک آمریکا و ارزش های انحرافی فرهنگ غربی

۶- مقابله با فرهنگ دینی و مذهبی

۷- از بین بردن روحیه ی حماسی و فرهنگ ایثار و شهادت طلبی

۸- تشدید اختلافات قومی و مذهبی

۹- سلب اعتماد مردم از نظام و مسئولان

با توجه به عداوت شدید استکبار جهانی و در راس آن آمریکا در جنگ نرم علیه جمهوری اسلامی ایران، به نظریه ی **فوکویاما** به قرار زیر توجه شود:

"فرانسیس فوکویاما" پژوهشگر و تاریخ نگار ژاپنی الاصل آمریکایی تبار و نویسنده کتاب معروف «پایان تاریخ و آخرین انسان» در کنفرانس اورشلیم و در یک سخنرانی با عنوان "بازشناسی هویت شیعه " میگوید: «شیعه، پرنده ای است که افق پرواز ش خیلی بالاتر از تیرهای ماست. پرنده ای که دو بال دارد: یکی بال سبز و یکی بال سرخ.»

او بال سبز این پرنده را "مهدویت و عدالت خواهی" و بال سرخ را "شهادت طلبی" معرفی می کند که ریشه در کربلا دارد و شیعه را فنا ناپذیر کرده است.
فوکویاما معتقد است شیعه بُعد سومی هم دارد که اهمیتش بسیار است. او می گوید: «این پرنده، زرهی به نام ولایت پذیری به تن دارد و قدرتش با شهادت دو چندان می شود. شیعه عنصری است که هرچه او را از بین می برند، بیشتر می شود.»

وی جنگ ایران و عراق را مثال می زند و می گوید: «این ها [ایرانیان] فاو را تسخیر کرده اند، میروند کربلا را هم بگیرند و این، یعنی فتح قدس، اگر کربلا را بگیرند اینجا را هم قطعا می گیرند.» او برای دفع این خطر پیشنهاد می کند با امتیاز دادن به ایران، جنگ را متوقف کنید.

فوکویاما، مهندسی معکوس را برای شیعه و مهندسی صحیحی را برای آمریکا طراحی میکند و می نویسد: «مهندسی معکوس برای شیعیان این است که ابتدا ولایت فقیه را خط بزنید. تا این را خط نزنید، نمی توانید به ساحت قدسی کربلا و مهدویت تجاوز کنید. برای پیروزی بر یک ملت باید میل مردم را تغییر داد.
ابتدا ولایت فقیه را خط بزنید، در گام بعد، شهادت طلبی این ها را به رفاه طلبی تبدیل کنید. اگر این دو تا را خط زدید، خود به خود اندیشه های امام زمانی از جامعه شیعه رخت بر می بندد. شما بیایید برای غرب هم امام زمان(عج)، کربلا و ولی فقیه بتراشید.»

- **عوامل و منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران:**

۱-ولایت مطلقه فقیه و نظام ولایی
۲-استقامت و پایداری برای اصول و ارزش های اسلام ناب محمدی(ص)
۳-فرهنگ عاشورایی و روحیه ایثار، جهاد و شهادت طلبی
۴-فرهنگ انتظار و امید به آینده
۵-مردم سالاری دینی
۶-قدرت معنوی و اخلاقی
۷-ظلم ستیزی و دفاع از حقوق مظلومان و مستضعفان در جهان
۸-استحکام داخلی و کارآمدی نظام سیاسی
۹-توان و سابقه فکری، فرهنگی و تمدنی
۱۰-قدرت بسیج کنندگی (توان ایجاد جنبش های اجتماعی)
۱۱-قدرت علمی و فناوری درحال شکوفایی
۱۲-سرمایه اجتماعی
۱۳-ظرفیت مدیریت نرم افزاری تهدید ها و بحران ها
۱۴-منابع عظیم معدنی و سوخت انرژی فسیلی
۱۵-نیرو های مسلح مکتبی و انقلابی با قدرت بازدارندگی بالا

- **اصول و روش های مقابله با جنگ نرم:**

۱-آگاهی مردم جامعه نسبت به جنگ نرم دشمن و ارائه راه حل مقابله با آن(واکسیناسیون فرهنگی جامعه)
۲-استفاده از دیپلماسی عمومی فعال
۳-تبدیل قدرت نرم دشمن به فرصتی برای افزایش قدرت نرم خود
۴-اصلاح و ارتقای فرهنگ عمومی
۵-پیشرفت در علم و فناوری
۶-تقویت و پر بار کردن فعالیت های فرهنگی و هنری
۷-تمسک به اسلام و فرهنگ دینی و انقلابی
۸-اتحاد مردم و جریان های سیاسی و دوری از اختلاف و تردید و بدبینی
۹-امید به آینده و دیدی خوشبینانه همراه با اعتماد به نفس به دور از نا امیدی
۱۰-راه اندازی کرسی های آزاد اندیشی و نظریه پردازی آزاد
۱۱-بصیرت آحاد جامعه و به ویژه نخبگان
۱۲-ایستادگی در برابر دشمنان انقلاب و نظام اسلامی و سازش نکردن با آنها

• سلام رفیق 👀🔥 "

.. ایام به کامت 🌰🐿️ "

.. کانال لوتوس رو دیدی؟ ✨😍 "

*آخرین‌وبروزترین‌اخبارپیام‌نوری

*نمونه‌سوالات‌بروزشده‌وهایلایت

*فلش‌کارت،خلاصه‌وجزوه‌دروس

*فایل‌سرچی،طلایی‌واصلی‌کتب

*کتاب‌ونمونه‌سوالات‌آزمون‌استخدامی

*لینک‌گروه‌های‌درسی‌ترم‌جاری

*شماره‌ی‌اساتیدومراکزدانشگاهی

*تم‌ایتا،موسیقی،تیکه‌های‌کتاب

• ی سر بهش بزن پشیمون نمیشی 🐬😇 "

سریع عضو شو از دستش ندی 🚼🚼

بزن رو لینک : 🎓❤️

https://t.me/LOTUS_PNU

http://eitaa.com/LOTUS_PNU